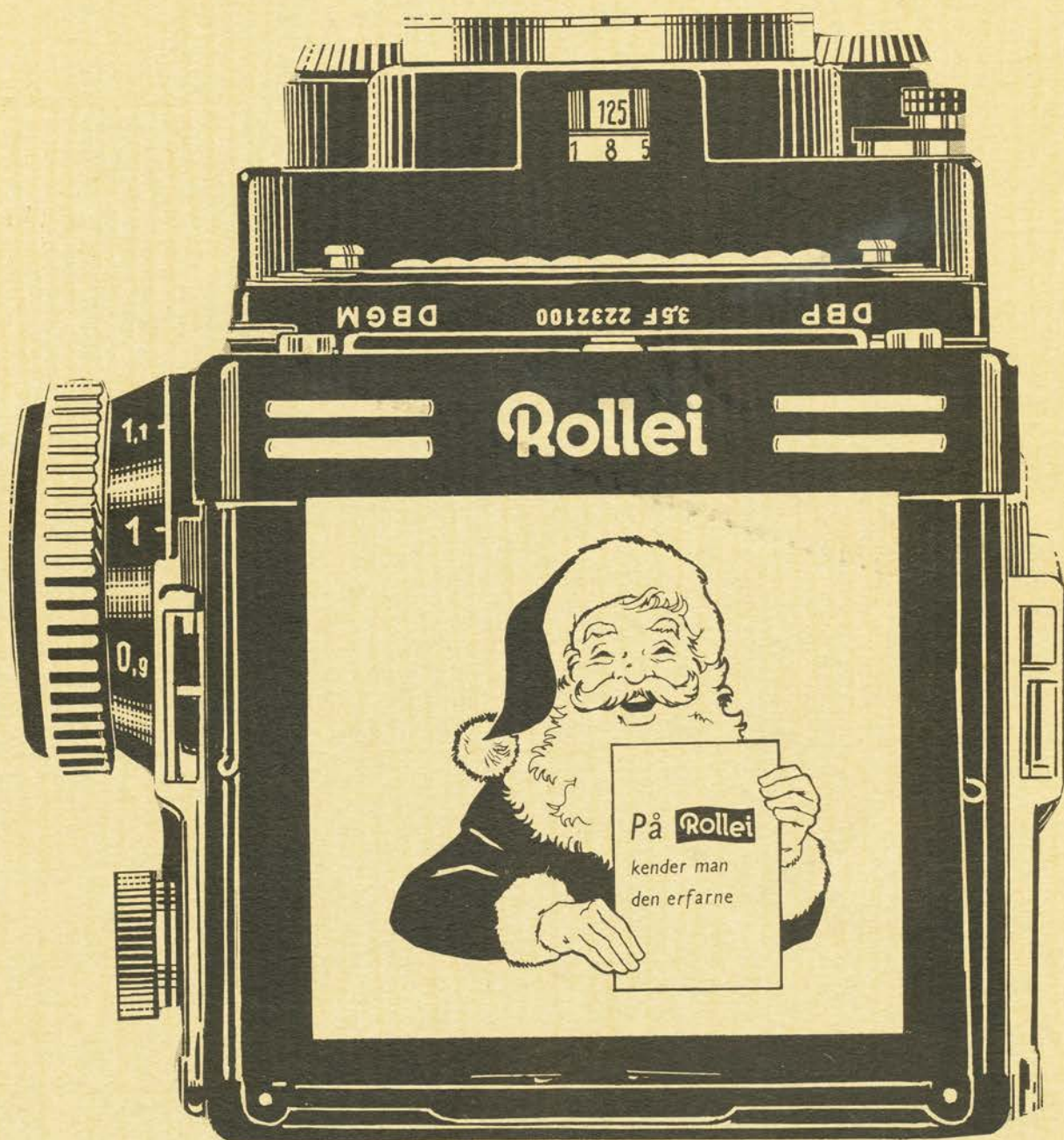
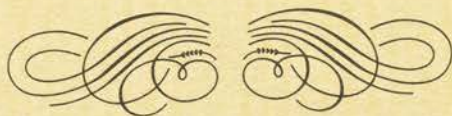

OBJEKTIV

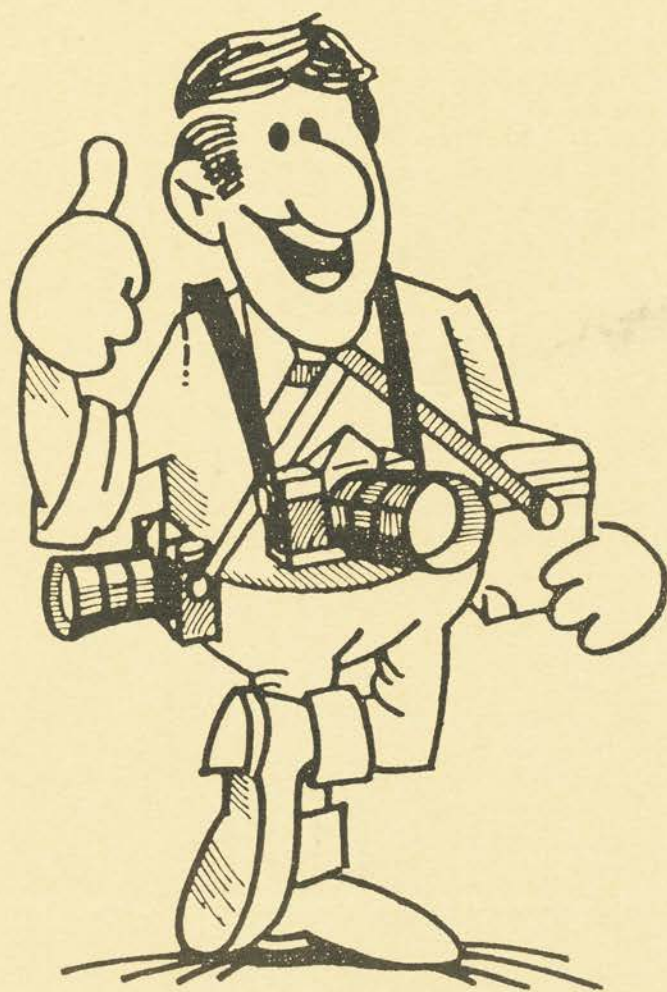
Nr. 41

December 1987

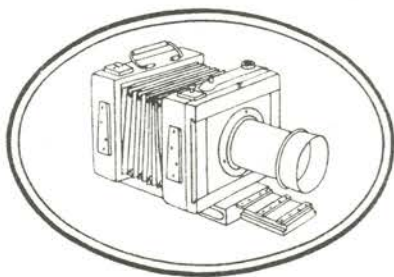
Dansk Fotohistorisk Selskab

DANSK KAMERA SERVICE
TAGENSVEJ 100

2200 KØBENHAVN N. · TELEFON 01 · 83 87 80

DANSK FOTOHISTORISK SELSKAB

STIFTET 1975

BESTYRELSESMEDLEMMER:

Formand: Niels Resdahl Jensen
Rygaards Alle 33A
2900 Hellerup.
01 62 09 62.

Næst-
formand: Niels-Ove Rolighed
Terpetvej 585
9830 Tårs.
08 96 15 41.

Redaktør: Flemming Berendt
Teglgaardsvej 649
3050 Humlebæk.
02 19 22 99.

Kasserer: Holger Duseberg
Sankelmarksgade 11
1676 København V.
01 22 84 68.

Bestyrel-
sesmedlem: Ole Knudsen
Skt. Jørgensvej 10
4000 Roskilde.
02 36 99 70.

Jylland: Jan Klinksgaard
Ved Skellet 30
6400 Sønderborg.
04 43 12 43.

D.F.S. MØDELOKALER:
ØSTERBRO MEDBORGERHUS.
ÅRHUSGADE 103. KØBEN-
HAVN Ø.
MØDETIDSPUNKT. KL. 19:30,
3. TORSDAG I MÅNEDEN.

Giro: 1 50 64 47

9 MØDERÆKKEN
MØDEREFERAT

16 LICHT, MEHR LICHT
FLEMMING ANHOLM.

30 FABRIKSBESØG HOS
ROLLEI
FLEMMING BERENDT.

38 LUMIÈRE BRØDRENE
DE FØRSTE FARVEFOTO-
GRAFER
FLEMMING BERENDT.

44 BRADFORD MUSEET
PER ASK NIELSEN.

48 STEREO 3-D
L.G.KLEFFEL 1865.

54 BOGORIENTERING

58 DE LEVENDE BILLEDETS
OPRINDELSE OG DERES NU-
VÆRENDE UDVIKLING
C.J. GLUCKSTADT 1912.
2. DEL.

SPALTELUKKEREN

PENGE, PENGE, PENGE, PENGE, PENGE
KONTINGENTET BEDES INDBETALT
INDEN DEN 1. JANUAR 1988!

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af skriftet samt dele deraf er kun tilladt efter skriftlig tilladelse fra Dansk Fotohistorisk Selskab.
No part of this publication may be reproduced in any form, without prior permission in writing from the Copyright holder. Copyright D.F.S. all rights reserved under international Copyright Conventions ISBN 0107-6329 Denmark.

ÅRETS JULEHISTORIE.

~Et besøg hos fotografen.

Holger Eriksens fotografiske etablissement lå oprindeligt i Vimmelskaftet, men flyttede midt i firserne hen på Gråbrødre Torv. Gamle Holger Eriksen var en snurrig person. Oprindeligt udgået fra Kunstakademiets malerskole havde han med held udstillet et par gange, men var under et ophold i Frankrig, engang i fyrreerne truffet sammen med landskabsmaleren Daguerre der i 1839 havde opfundet den fotograferingsmåde, der efter ham fik navnet daguerreotypi. Holger Eriksen lagde palet til side og tog arbejde hos Daguerre som fotograf.

I 1868 vendte han tilbage til sit fædreland og indrettede sit atelier i Vimmelskaftet, hvor flertallet af hin tids københavnere før eller siden lod sig forevige af den følsomme kunstner.

En gang om året trak vi i stadstøjet og drog af sted til Gråbrødre Torv for at blive fotograferet. Far kørte altid i forvejen med bedstemoder, som insisterede på at have sin rullestol med. Da bedstemor jo skulle bæres op til fotografen, som boede i husets øverste etage, mødte kusken i den anledning op med en muskuløs medhjælper. I en årrække husker jeg, det var en hidsig nordmand, som ikke fandt sig i noget som helst fra bedstemors side. Begyndte hun at skælde ud, fordi det gik for langsomt, eller fordi han ikke viste hende fornøden respekt, kunne han få et raserianfald, der gjorde selv hende bange. Far nægtede kategorisk at skaffe anden hjælp, og bedstemor måtte derfor styre sig, så godt hun kunne, så længe hun var i hænderne på nordmanden. Et beklageligt resultat af disse særprægede menneskers totale mangel på gensidig forståelse var det, at bedstemor altid var i meget slet humør, når vi skulle fotograferes, hvad ikke få billeder tydeligt vidner om.

Blandt de begivenheder fra min barndom, jeg har bevaret i erindringen, er kun få så præget af total forvirring som vore årlige besøg hos fotografen.

Der var to ting, der idelig gav anledning til spektakler, diskussion og revselser: Gruppens opstilling - og her især de enkelte personers indbyrdes placering - og vanskelighederne ved at få familien til at forholde sig i ro under eksponeringen.

Den muskuløse og hidsi-
ge nordmand.

Foto: Brasai. Paris.

Hvordan hun bar sig ad med at vende
sin rullestol på så kort tid, er mig
en gåde.

Samling. Jørgen Gregersen.

Da disse besøg i nogen grad går i ét for mig, blev jeg glad over for nylig at erfare, at Holger Eriksen pudsigt nok har efterladt sig en skriftlig beretning om et af vore besøg hos ham. Den er optaget i Flinchs almanak for 1889, og blev modstræbende udleveret mig af ernæringsfysiologen, frøken Alvilda Eriksen, som er datter af Holger Eriksen.

"Men jeg vil ikke høre et ondt ord om far for hans opfattelse af Deres familie", sagde hun. "Den er IKKE smigrende".

Jeg citerer Holger Eriksen uforkortet, også fordi beretningen giver et storartet billede af ham selv. Først står der en opskrift på en fremkaldervæske og derefter uden synderlig adskillelse:

"Han er gal, hun er gal, den gamle er gal, og alle ungerne er gale. Det værste er dog, at nu har de også fået mig gjort moden til en dårekiste. Jeg har lukket etablissementet og er gået i seng. Jeg var våd over hele kroppen, da de gik, og det prikkede i min hovedbund.

Erna brast i gråd, da jeg kom ned.

Holger Eriksen havde i Frankrig lært sig kunsten at optage et gruppefoto!

"Bryllupspar hos fotografen" hedder dette maleri af Adolphe-Jean Dagnan-Bouveret. Musée des Beaux de Lyon.

"Du klarer det ikke, Holger", sagde hun. "Jeg bliver snart enke". "Klarer det!" sagde jeg. "Nej, denne gang klarer jeg det ikke. Jeg går i seng og dør". "Var det Jacobsens", spurgte hun. Jeg svarede ikke, for jeg stod og drak et glas cognac. "Var det opstillingen" spurgte Erna så. "Opstillingen" Om det var "Opstillingen". Det var alt. Lige fra de kom. Jeg havde glemt, at enkefruen havde tudehorn på sin rullestol, så da hun pludselig gav et trut i hornet, blev jeg så skræmt, at jeg sprang imod en stol og slog mit skinneben grimt "Taler de norsk Eriksen?" spurgte hun. "Ja" sagde jeg. "Jeg kan da noget norsk". "Så gå ud på trappen så er de rar, og skæld den nordmand ud, der står derude, han forstår ikke, hvad jeg siger til ham".

"Det kan jeg desværre ikke indlade mig på, kære enkefrue", sagde jeg yderst elskværdigt. "Jeg har jo intet udestående med manden". "Det er syndigt ikke at udnytte de evner, man har fået", sagde hun arrigt. I det samme kom heldigvis professoren ind ad døren.

"Goddag, goddag, kære fotograf, ja så er vi her igen - min familie må være her på øjeblikket. Vi kunne måske så længe drøfte opstillingen. Jeg havde tænkt mig, at vi i år kunne prøve at gruppere familien således, at jeg sidder i midten med min mor på den ene side og min hustru på den anden. De ældste børn kan så stå bag ved os og de yngste sidde på skamler forran os. Min hustru bør vist have den mindste på skødet".

Havde jeg ladet ham få sin vilje, ville jeg ikke nu havde været en nedbrudt mand. Men jeg er kunstner og elev af Daguerre, og om så hele kongehuset kom marcherende og forlangte at blive fotograferet, så blev der ikke eksponeret, før de stod, som JEG ville have dem stående!

Den familie har gjort mig hidsig. Jeg kan ligefrem mærke mit blodtryk stige minut for minut, jeg tror jeg får et slag. Jeg må hvile mig lidt. Nu har jeg ligget i tre timer og tænkt på de mennesker. Jeg må skrive mig fra det.

Da jeg havde drøftet opstillingen med professoren et kvarters tid, uden at vi var nået til et resultat, kom den øvrige familie, og vi kunne tage fat.

Jeg forsøgte med en engelsk opstilling, men det var fuldstændig forgæves. Enkefruen var i ualmindelig dårligt humør, dels over episoden med nordmanden, der havde båret hende op ad trapperne, dels fordi hun mente, at hun burde være gruppens midterfigur. Jeg tog en halv snes plader, før jeg opgav. På den sidste har enkefruen demonstrativt vendt mig ryggen - det mest mærkværdige billede jeg til dato har taget.

Hvordan hun kunne bære sig ad med at vende sin rullestol på så kort tid, er mig en gåde, men hun har opøvet en færdighed i at håndtere den, som gang på gang har forbavset mig.

Jeg foreslog derfor en gruppering med enkefruen som den centrale figur, professoren og professorinden stående bagved og børnene placeret ved siderne. Mit forslag blev antaget, efter at der havde udspundet sig en uværdig diskussion mellem professoren og hans gamle mor. Jeg havde taget et par plader, da jeg opdagede, at det næst yngste af børnene manglede. Jeg fandt ham ude i forstuen med nogle billedbøger.

"Jeg vil ikke være med mere", sagde han. "Det bliver jo alligevel ikke til noget". Så så han undersøgende op på mig og tilføjede: "De har glemt at rede Dem", hvorpå han bladede videre i bogen.

Jeg har aldrig lagt hånd på et andet menneske, men da det barn koldt og kynisk sad der på gulvet i forstuen og hånedede mig i min ulykke, var jeg ved at forglemme mig selv. "Du er en bandit" sagde jeg. "Det var hårde ord", svarede han roligt uden at se op fra bogen. Disse ord fra et femårs barn fik af en eller anden grund mine ben til at ryste under mig, så jeg måtte sætte mig.

I det samme åbnede professoren døren fra atelieret.

"Åh, De tager Dem et lille hvil sammen med Emil. Ja vi bliver jo ikke yngre, kære Holger Eriksen. Jeg tror sandelig også, jeg trænger til at sidde lidt". Hvorpå han slog sig ned ved siden af mig og begyndte at snakke om Marquisen af Guerande, som han vidste jeg havde fotograferet hos Daguerre.

Jeg blev et øjeblik besat af den fikse idé, at han ville pine livet af mig, så jeg styrtede ind i atelieret og klappede fortvivlet familien sammen igen.

Ved professorindens mellemkomst lykkedes det mig virkelig at få dem alle grupperet. Så tog jeg atter en halv snes plader, den ene utvivlsomt værre end den anden, da enkefruen, hver gang jeg skulle til at eksponere, gav et lille trut i hornet, sagtens for at distrahere mig.

Jeg vænner mig aldrig til det horn.

Til sidst fik jeg anbragt det yngste barn på skødet af hende, så hun ikke kunne trutte, en ordning hun var højest utilfreds med, men som måske i ikke ringe grad var årsag til, at vi omsider blev færdige.

At jeg i mellemtiden var blevet nødt til at sende to familier bort, med hvem jeg havde aftaler, gjorde mig selvsagt yderligere opbragt.

"Jeg lader mig det ikke byde oftere!".

Næh, jeg giver frøken Eriksen ret i, at beretningen ikke er smigrende, men den dækker så nogenlunde mit indtryk af det årlige besøg hos fotografen. OTTO RUNG: FRA MIN KLUNKETID. ERINDRINGER. 1936.

En julemand fotograferet omkring århundredskiftet.
Det Kongelige Biblioteks samling.

*Redaktionen ønsker alle medlemmer en
god jul og et godt nytår!*

KL. 18:30 MEDLEMMER MED AUKTIONS-
VARER FÅR ADGANG TIL LO-
KALET. HUSK MÆRKNING.

KL. 19:00 DØREN ÅBNES FOR EFTERSYN.

KL. 19:30 DEN STORE JULEAUKTION
BEGYNDER.

KL. 21:15 KAFFE, THE, OG JULEBAG
PÅ SELSKABETS REGNING.

KL. 23:00 JULEMØDET AFSLUTTES MED
FÆLLES OPRYDNING!

VELKOMMEN ALLE.
BESTYRELSEN.

• JULEMØDE •

19:00

Den festlige julestemning har samlet familien. Klokken er ti minutter over otte. Årets julesalmer skal afsynges til klaverspil af den unge datter.

Optaget ved lys fra magniumpulver. Julen 1916.

Samling: Jørgen Gregersen.

·MØDERÆKKEN·

21·1, 18·2, 17·3, Landsmøde 23·4

TORS DAG DEN 21. JANUAR.

"Kongens fotograf - fotografens konge" - er titlen på Flemming Anholm's lysbilledforedrag. Hans vittige og spændende fortælleform vil være garanten for aftenens succes!

Medlemmerne bedes tage "interessante ting med".

TORS DAG DEN 18. FEBRUAR.

Andreas Trier Mørch, vil fortælle om: Det at samle billeder... Hvordan, hvorledes, hvorfor - erfaren mand på området giver gode råd og idéer. Tag nogle gamle billeder med, og vi arrangerer et bytte-billed-marked!

TORS DAG DEN 17. MARTS.

Filminstruktøren Jørgen Ross (1922-) bl.a. kendt for Ellehammer-filmen og A City called Copenhagen, desuden indehaver af mange danske og internationale filmpriser, fortæller om de gode gamle dage i filmindustrien. Måske vi får en "listig" film at se!

MØDESTED

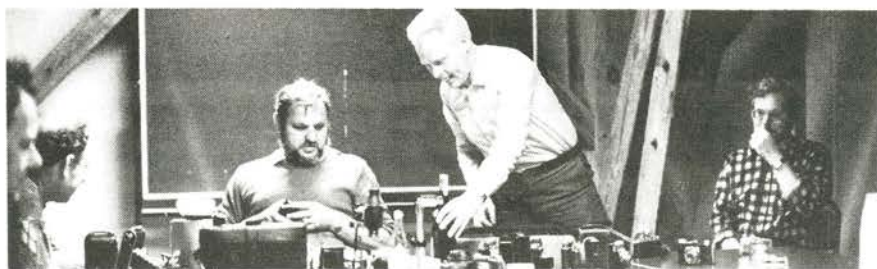
Modereferat

MEDBORGERHUSET

SEPTEMBERMØDET:

Titlen på aftenens møde var "RETINA-KAMERAET".

Omkring 40 veloplagte og forventningsfulde kamerainteresserede var mødt op. Jens Hammeken var manden der kunne indfri disse forventninger. Ca. 350 "forskellige" retina-kameraer blev sat i cirkulation mellem de fremmødte. 400 små fingre befalte, befamlede de herlige frembringelser fra mand til mand plus 1 kvinde. Jens Hammeken fortalte samtidig om de mange forskelligheder, særlig interessant var historien om de første efterkrigsmodeller. Intet øje var tørt. Herlig (hellig) aften i messing og krom. 140 kilogram "isenkram" "leveret" og bragt tilbage - i håbet om at han blev lukket ind, siger vi andre TAK!

Niels G. Carlsen har fastholdt aftenens opbud af "isenkram". De mange apparater stilles op, medens Jens Hammeken fortæller. Flemming Berendt viser Lumiérebilledet fra 1907-08 af Fanøpigerne frem. Se side 42.

OKTOBERMØDET:

Helt fra Herning. "Fotografiens højborg" - kom Per Ask Nielsen i Kleinbus med aftenens divertimento.

Exakta-Varex - firmaets historie og dets produkter var aftenens tema. Ihagee Kamerawerk, Steenbergen og Co, firmaets egentlige navn, har været under Ask Nielsens grundige fotohistoriske behandling.

Resultatet var heller ikke udeblevet - en kyndig gennemgang af firmaets historie blev serveret til fremviste diabilleder.

Mange kvalificerede spørgsmål blev stillet og de fleste kunne besvares; men som altid i den fotohistoriske forskning, findes der "sorte huller". F.eks.: Hvad blev der egentlig af den fine gamle mand Steenbergen? Ham der både trodsede Hitler i 1930'erne og D.D.R.'s restriktive styre i 1950'erne.

En interessant serie lysbilleder om fremstillingen af objektiver fulgte. Et fint tillæg til Objektivs serie om kameraproduktion. Sluttelig fremviste Ask Nielsen en del nye fotohistoriske bøger. TAK til Ask fordi han ville komme den lange vej!

Kronologisk oversigt over Exakta-modellerne kan rekvireres fra redaktionen ved fremsendelse af Kr. 15.00 i frimærker. F.B.

Hadsund- for hver turist et fund!

Byens gamle turistslogan var for én dag blevet nuværende virkelighed. 36 medlemmer og ca. 20 venner af egnsmuseet var mødt op til årets jyske loppemarked.

Egon Larsen - museet's leder, fortalte om byens legendariske fotograf og opfinder Martinus Petersen. I dagens anledning havde museumslederen udstillet den samling af M.P.'s fotografier som i 1983 blev fremstillet af Flemming Berendt og udstillet i byens boghandel. Martinus Petersens apparater og andre ejendele kunne tages i øjesyn, her var pludselig alle de ting, man hidtil kun havde læst om i vort blad.

Egon Larsen fortæller om Martinus Petersen.

Sigfred Løvstad fremviser M.P.'s panoramakamera fra 1928.

Sigfred Løvstad fra Danmarks Fotomuseum havde medbragt et af M.P.'s berømte panoramakameraer, således at man kunne sammenligne det med museets eget eksemplar af denne type.

Flemming Berendt fremviste herefter et unikt visitkortalbum, erhvervet til Danmarks Fotomuseum, et såkaldt "Victorian Album", der giver en tegnet og koloreret beskrivelse af dronning Victorias regeringsperiode og som en "surprice" har indbygget et spilleværk med 6 plader. Herligheden er fremstillet omkring 1905-10 - aldeles ukendt for Det Kongelige Bibliotek og andre kyndige på området.

"Victorian Album" med indbygget spilleværk og 6 plader.

Dagens hovedaktør var Peter Haagen, der var kommet fra Viborg, medbringende fine sager fra sin samling.

Peter Haaagen fortalte muntert og kyndigt om det fotografiske billede's udvikling fra daguerreotypiet og fremefter.

Smukke og sjældne eksemplarer af slagsen blev fremvist, som et fint eksempel på hvad "amatøren" kan erhverve sig.

52 håndkolorerede billeder af danske nationaldragter, optaget efter naturen, blev vist frem. Disse billeder er fremstillet i perioden 1871-73 og udgivet af Hansen, Schou og Weller. Den komplette samling, som findes på Det Kongelige Bibliotek består af 59 billeder. Nogle lokale eksperter på området studerede billederne nøje og var meget forbavsede over deres høje kvalitet, ikke mindst de smukke, kraftige farver. På Hadsund egnsmuseum havde man et damesjal, som man blev i stand til at identificere ved at sammenligne med et billede fra samlingen.

Fctohistorisk billedfortælling af højeste karat. Tak til Peter Haagen. Vi glæder os til næste gang.

Peter Haagen fortalte levende om sin sam-
lings fine klenodier.

Loppemarkedet er i fuld gang. Handelen
var livlig.

Byens lokale spisehus havde leveret en frokostmenu, som blev indtaget med velbehag. Herefter kunne bordene ryddes og der blev gjort klar til loppemarked.

Det lange bord, 7,5 meter, var fyldt med alverdens lækre sager. 3 flotte mahognikameraer tårnede sig op i baggrunden, flankeret af små lækre ditto. Billeder, bøger, og div. "isenkramsager" var righoldigt udbudt.

Jan Klinksgaard, der indledte mødet afsluttede samme med håbet om, at den lange tur til Hadsund ikke havde været helt forgæves. Hermed var en spændende dag afsluttet. Arrangørerne siger:

"Vel mødt til næste år!"

Foto: Jan Klinksgaard.
Sigfred Løvstad.

JAGTEN PÅ DEN NYE DIMENSION (3-D)

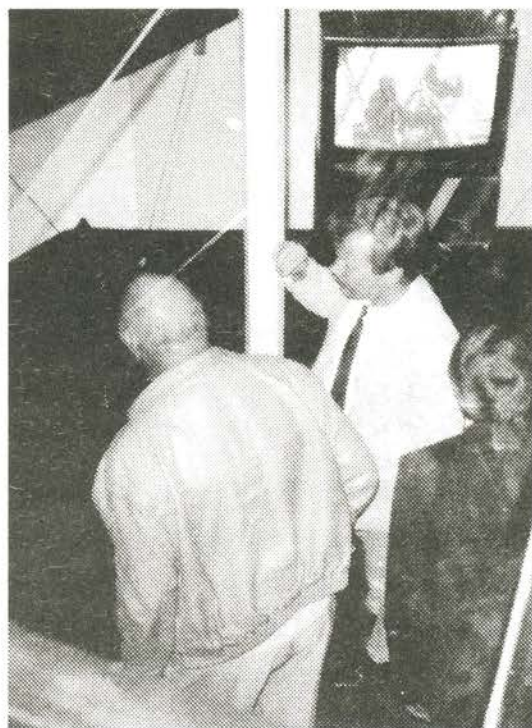
Museet "DEN HOLOGRAFISKE VERDEN" viser fra den 16. oktober og 6 måneder frem en stor specialudstilling, som viser hvor langt fremme man er på dette område. Amerikanske og russiske holografier af forskellig karat præsenteres i fineste udstillingsform. Museet ønskede også, at vise et tilbageblik - herved fik Danmarks Fotomuseum og D.F.S. en mulighed for at deltage. Ca. 40 stereoapparater m.m. er udlånt fra D.F. (Det omtalte stereokamera fra MIDDELALDEREN må stå for Den Holografiske Verden's egen regning!).

Udstillingens katalog: JAGTEN PÅ DEN NYE DIMENSION 3-D, er D.F.S.'s temanummer: "STEREOSKOPI - AT SE RUMLIGT", omredigeret, og på omslaget forsynet med et ægte holografi. Kataloget er blevet kommenteret af Bjørn Ochsner ved følgende udtalelse: "Både tekst- og billedmæssigt er det blevet en prægtig publikation, som jeg håber D.F.S. må få fortjent glæde af. Rigtigt lanceret, måtte den bl.a. kunne blive årets julegave. Jeg er virkelig imponeret!".

HELD OG LYKKE MED UDS STILLINGEN! H.C. Andersen Slottet. H.C. Andersens Boulevard 22, 1553 København V. ol 13 17 13. Åben hver dag fra 10:00-20:00.

Sigfred Løvstad og Flemming Berendt fra Danmarks Fotomuseum kikker på en af de 4 montre med udstyr fra museet.

Teit Ritzau i midten viser de "stereoskopiske" damer frem for publikum!

Foto: Per Ask Nielsen

Peter Randløv og frue ser på de stereoskopiske billeder. Samling. Gerda Berendt.

NORTHERN LIGHT GALLERY

19TH & 20TH CENTURY PHOTOGRAPHS & BOOKS

* 1888 - 1988 *

40 Photographs

BY

Sophus Juncker-Jensen (1859 - 1940)

D E N

N O R D I S K E

U D S T I L L I N G

* KØBENHAVN 1888 *

Vort medlem Andrew Daneman har på en auktion for nylig erhvervet en mappe med godt 50 interessante store fotografier fra "Den Nordiske Industri- Landbrugs- og Kunstudstilling" i sommeren 1888 i København.

Billederne er fremstillet af Sophus Juncker-Jensen, der var udstillingens officielle fotograf, og de giver et fortræffeligt indtryk af denne store udstilling, den største, der nogensinde har fundet sted i Danmark.

Udstillingen var beliggende på det areal, hvor nu Københavns Rådhus er, og tillige indgik hele Tivoli, som en del af udstillingsterrænet. Talrige bygninger blev opført til de forskellige typer af udstillingsgenstande. Navnlig var den vældige hovedhal, der lå, hvor Rådhuset nu står, et imponerende syn og vakte stor begejstring hos publikum, - et mesterværk af arkitekt Martin Nyrop og af de tømrere, der byggede denne store træbygning.

For at så mange som muligt kan få lejlighed til at se denne nyfundne billedsamling, afholder Daneman en udstilling af fotografierne i sit hus, Sankt Bendts allé 47 i Tåstrup. Aftale kan træffes på telefon nr. 02 99 38 47. Udstillingen er blevet forlænget indtil 1. februar 1988.

Flemming Anholm.

Udstillingskatalog kan rekvireres Kr. 25.00. Giro 2 54 72 28.

Licht, mehr licht...

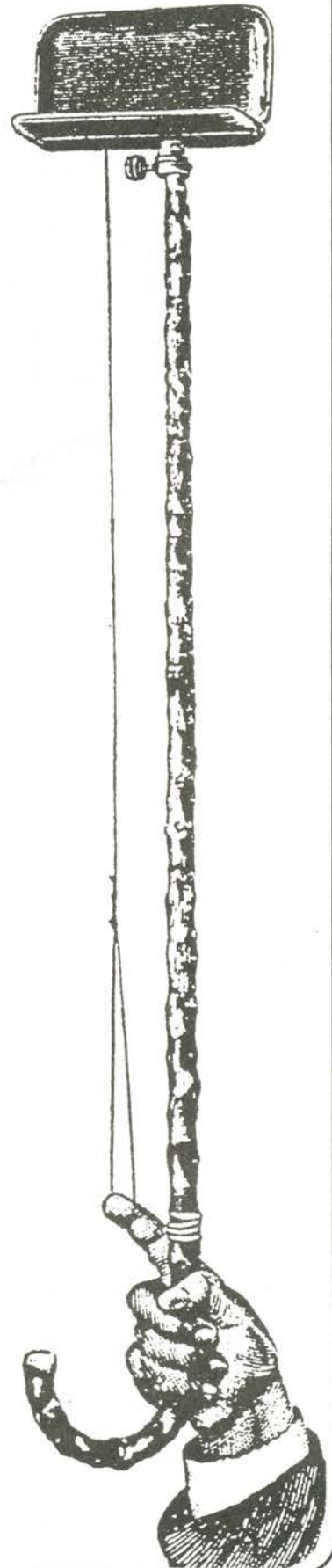
Johann Wolfgang Goethe.
(1749-1832)

FLEMMING ANHOLM

"Lys, mere lys!" var Goethe's sidste ord, inden han opgav ånden den 22. marts 1832.

Hvad han mente med det, ved man ikke, men det er i hvert fald en udtalelse, som Daguerre og Talbot ville kunne have tilsluttet sig.

Intet kunstigt lys af betydning stod til pionerernes rådighed, - stearinlys og olielamper, måske en søvrig gasflamme, men ikke noget der kunne bruges i fotografiens tjeneste. De var helt afhængige af moder sol's venlige assistance. Og dog!

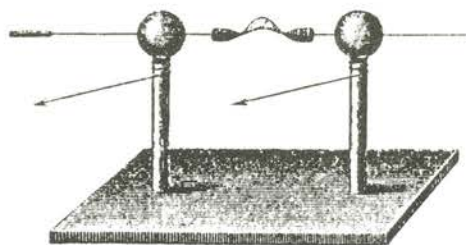
Elektrisk lys i utide

Mærkeligt nok havde to englændere, mange år før man vidste, at der var noget der hed fotografi, taget de første skridt til at skabe lys, der kunne gøre os uafhængige af dagslyset.

Sir Humphrey Davy (1778-1829), der først og fremmest var kemiker, syslede også med andre sider af videnskaben. Mest kendt blev han for at opfinde grubelampen, en olielampe, der takket være et fintmasket net af kobbertråd kunne anvendes i kulminerne uden at forårsage de gasekspllosioner, der havde kostet så mange minearbejders liv.

Elektriciteten interesserede ham også, og i sin kælder havde han et vældigt batteri af galvaniske elementer. Hans eksperimenter med dette batteris betydelige spænding førte til, at han i 1811 konstaterede, at han kunne frembringe en kraftig lysende bue mellem to grafitstænger, der var forbundet til batteriet og befandt sig i en ringe afstand fra hinanden.

Opdagelsen var interessant, men den fik ingen praktisk betydning før mange år senere. Batteriets kapacitet var for ringe, og det kunne kun i kort tid levere den fornødne strøm. Man ventede endnu på fremkomsten af dynamoen, der kunne skabe strøm kontinuerligt og derved gøre buelyset praktisk anvendeligt.

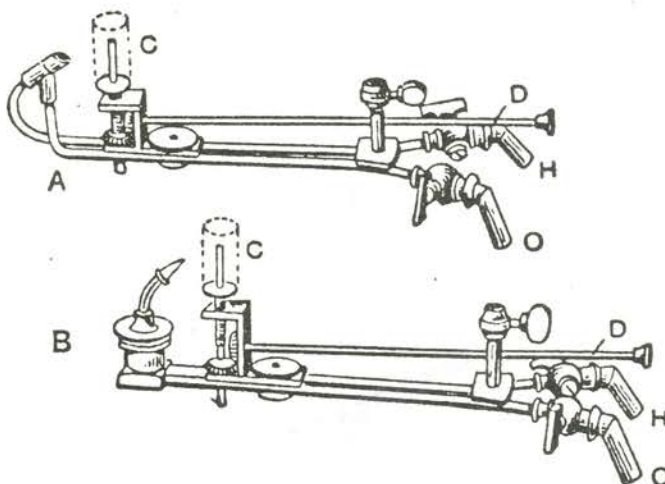
Davys tegning af det første buelys.

Løjtnanten fik en lys ide

Den anden opfinder var løjtnant Thomas Drummond (1797-1840). 1826 konstruerede han den såkaldte Drummondske hane, en anordning der gjorde det muligt uden risiko at brænde en blanding af ilt og brint. Den flamme der fremkom, gav kun et ret svagt lys, men den udviklede en temperatur på ca. 2800 grader celsius.

Denne høje varmegrad benyttede Drummond til at ophede brændt kalk, der har den egenskab, at den, når den opvarmes til hvidglødhede, udsender et overordentlig stærkt, blændende hvidt lys, der overgik alt, hvad man hidtil havde kendt, bortset fra sollyset.

En skematisk tegning af Drummonds limelight. O og H betegner henholdsvis ilt og brint, C er kalkcylinderen, der kan drejes ved hjælp af D. Øverste tegning viser direkte tilførsel af de to luftarter. I den nederste blandes de i et lille kammer inden de føres videre.

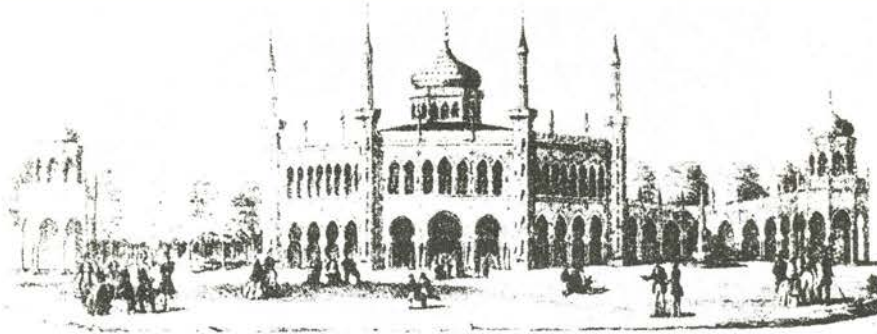

Man har målt styrken af Drummonds lys (limelight) eller, på dansk, kalklys, til ca. 790 lumen eller "lys". Denne måleenhed er baseret på flammen fra et almindeligt stearinlys, og den blev i mange år benyttet til at angive elektriske pærer's lyskraft, indtil man gik over til betegnelsen watt.

I praksis består limelight af den stærke flamme og af en kalkcylinder placeret i flammens brændpunkt. Hvor flammen rammer opstår der efterhånden en fordybning der påvirker lyset i uheldig retning, og derfor er lampen indrettet således, at kalkcylinderen ved et urværk eller ved håndkraft bringes langsomt i rotation, og derved forlænges kalkcylinderens levetid betydeligt. Drummonds lys vandt indpas som lyskilde i fyrtårne, teatre og til fotografiske formål, til optagelser såvel som til brug i lysbilledapparater. Også til brug ved mikroskopi viste det sig velegnet.

Et eksempel på brugen af limelight her til lands findes i "Folkets Avis" for den 16. september 1863. I forlystelsesetablissementet "Alhambra" på Frederiksberg Allé i København skulle en engelsk magiker vise sine åndemanerkunster, men det blev ikke til noget, for som der står: "Tæppet gik ned. Et stykke glødende kalk fra det Drummondske lys havde brændt hul på guttapérkaslangens, der førte gassen til lampen".

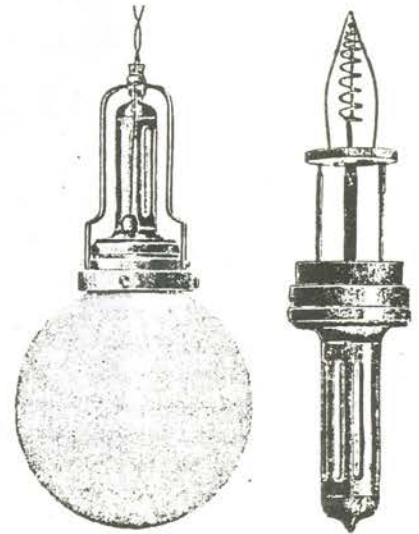

DET STORE TEATER PAA «ALHAMBRA» med Plads til c. 2000 Tilskuere.

Kalk blev sidenhen erstattet af zirkonium, der har en længere levetid, og et yderligere fremskridt var tyskeren Nerns't lampe, hvor gasopvarmning var erstattet af elektrisk opvarmning, men denne konstruktion kom først frem på et langt senere tidspunkt, hvilket siger sig selv, da den jo var afhængig af strøm fra et elektricitetsværk, og sådanne værker opstod først henimod århundredets slutning.

Trods alle forbedringer kunne Drummonds lys ikke stå sig i konkurrencen med andre lyskilder til fotografisk brug, som efterhånden dukkede op.

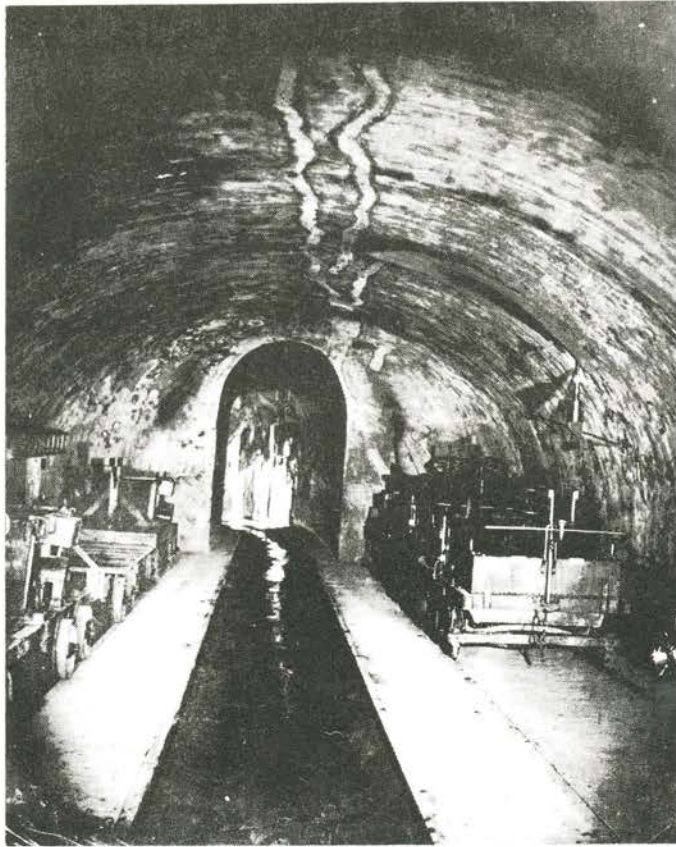
Nernstlampen fra omkring århundredskiftet. En kombination mellem elektrisk opvarmning og det Drummondske glødelys. En kortvarig succes som dog indbragte opfinderens en formue.

Det magiske pulver

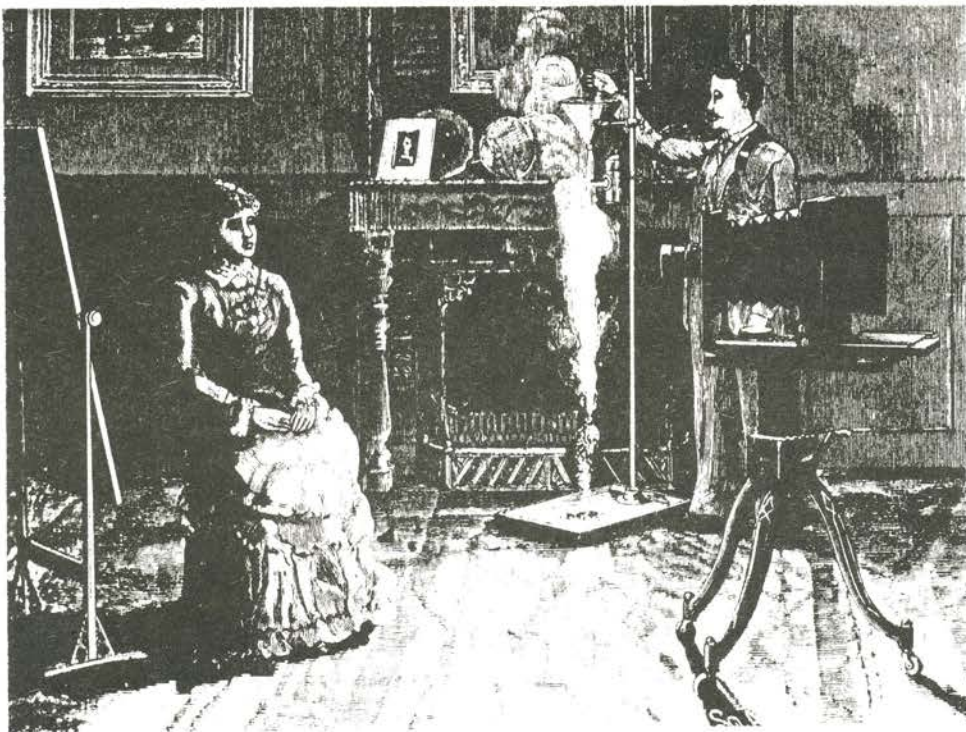
Først var det metallet magnium, der kom i brug omkring 1860. Magnium er brændbart, og ved afbrænding udsender det et skarpt, hvidt lys med god aktinisk virkning, altså velegnet til fotografiske optagelser. I 1859 påpegede Bunsen i Heidelberg og Roscoe i Manchester værdien af magniumlys til fotografering.

En anden manchesterborger, A. Brothers, tilskrives æren for at have foretaget de første vellykkede optagelser ved magniumlys, og i 1864 lavede han stereoskopiske billeder i en mine i Derbyshire, og samme år et portræt af den berømte videnskabsmand Michael Faraday (1791-1867).

Året efter fotograferede professor P. Smith, Cheops pyramidens indre ved magniumlys.

Det er dog sandsynligt, at det var Nadar, der også denne gang kom først. Billedet viser en Nadaroptagelse ved magnesiumlys af en parisisk kloak, og det er dateret til 1861.

Engelsk portrætoptagelse ved hjælp af magnesiumlys og refleksspejl.

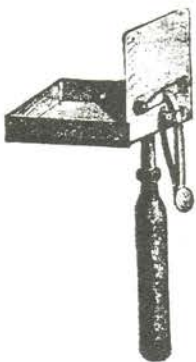

Undervandsfotografering af L. Boutan.
Magnesium forbrændes i en lukket ilt-atmosfære.

Elektra-Lynlampe

til Udløsning med Fingertryk, god og prisbillig Model.
Nr. 5393 Pris med Tændsats ..... Kr. 3.50

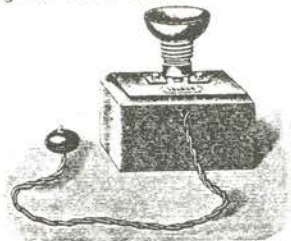
Nr. 5393.

Baldur-Lampe

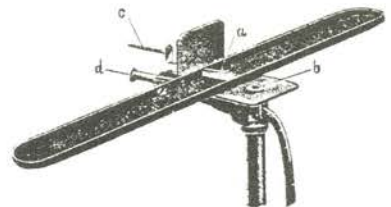
til elektrisk Udløsning med Baldur Lameller.

Nr. 5395 Pris med Element og 10 Lameller, med rund Skaal ..... Kr. 9.50
Nr. 5396 Pris med Element og 10 Lameller, med lang Skaal ..... Kr. 10.50

NB. Foruden disse skaffes forskellige andre Lamper til elektrisk Udløsning efter Original Lister til Fabrikspris med Tillæg af Told og Fragt.

Nr. 5395.

Nr. 5391.

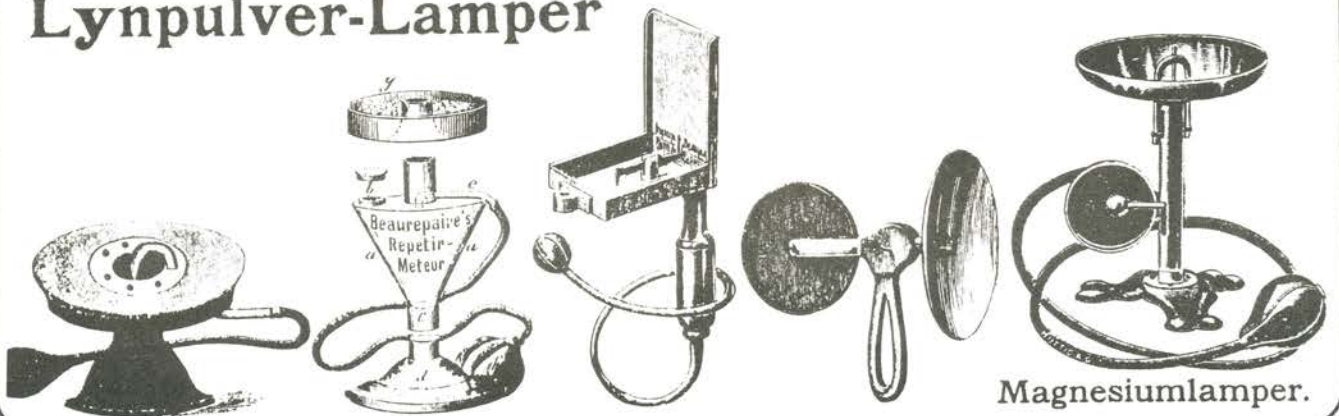
Gieses Lynlampe

er en af de bedste eksisterende Lamper. I det hele Mængden af Pulver kommer til at virke. Pulveret spredes paa den aalange Skaal, og giver, da det netop kun er Ydersiden af Flammen der kommer til at virke, en meget kraftig Lysvirkning i Forhold til Pulvermængden.

Nr. 5391 Pris for Lampen med 2 Net, Slange og 50 Antændere ..... Kr. 15.-
Nr. 5392 Antændere pr. Eske à 50 Stk. 0.70

Forskellige produkter fra salgskatalog.
Den morsomme stok - var en af de mere opfindsomme.

Lynpulver-Lamper

Magnesiumlamper.

Magnium til fotografisk brug anvendtes dels i form af pulver, dels som strimler på ca. 1 cm bredde. Disse strimler brændte forholdsvis langsomt og gjorde det muligt at bevæge lyset ved optagelser på tid, hvorved man kunne opnå en fin fordeling af lys og skygger.

Magnium i pulverform viste sig at være velegnet til øjeblikksbilleder, navnlig når det blev blandet med visse andre stoffer, der kunne få pulveret til at eksplodere i en brøkdelen af et sekund. Der var mange opskrifter på disse blandinger, - en af de bedre bestod af 6 dele kobbersulfat, 3 dele magniumpulver og 1 del aluminiumpulver. Antændingen af pulveret kunne ske ved en slags lunte, ved en tændstik anbragt på enden af en stok, eller ved en gnist fra en anordning som vi kender fra en cigaret-lighter. "Stenen", der kan frembringe den ret kraftige gnist, er opfundet i 1904 af østrigeren Auer von Welsbach og består af en legering af jern og cerit.

Forskellige firmaer fremstillede magniumstrimler såvel som magniumpulver, der solgtes i dåser, så man selv kunne dosere mængden og dermed lysstyrken. Til amatørbrug fandtes også små poser med en afpasset mængde magniumpulver, som antændtes ved en lunte. Sådanne poser leverede blandt andet AGFA så sent som i 1930'erne, magniumpulver under navnet "Fanal" kunne købes i København helt op i 50'erne.

Som alt i denne verden har magniumlyset sine begrænsninger, bl.a. var det ikke egnet til kontinuerlig belysning som for eksempel i et lysbilledapparat. Det skal dog være lykkedes Nadar at konstruere en magniumlampe der kunne brænde i 50 sekunder, et resultat han må være nået til ved brug af magniumstrimler, - med magniumpulver ville dette ikke være muligt.

Det store gennembrud

I 1820 havde H.C. Ørsted (1777-1851) opdaget forbindelsen mellem elektricitet og magnetisme, og i 1831 påviste Faraday, at en magnet kunne skabe elektrisk strøm i en ledning, når de to elementer bevægedes i forhold til hinanden. På denne basis byggede en franskmænd ved navn Pixii verdens første dynamo i 1832.

Da den var baseret på almindelige permanente magneter, var dens ydelse meget begrænset. Men i 1851 fik den danske ingeniør Søren Hjort patent på en ny dynamo, hvor såvel stator som rotor var elektriske magneter, det samme princip, som benyttes i dag.

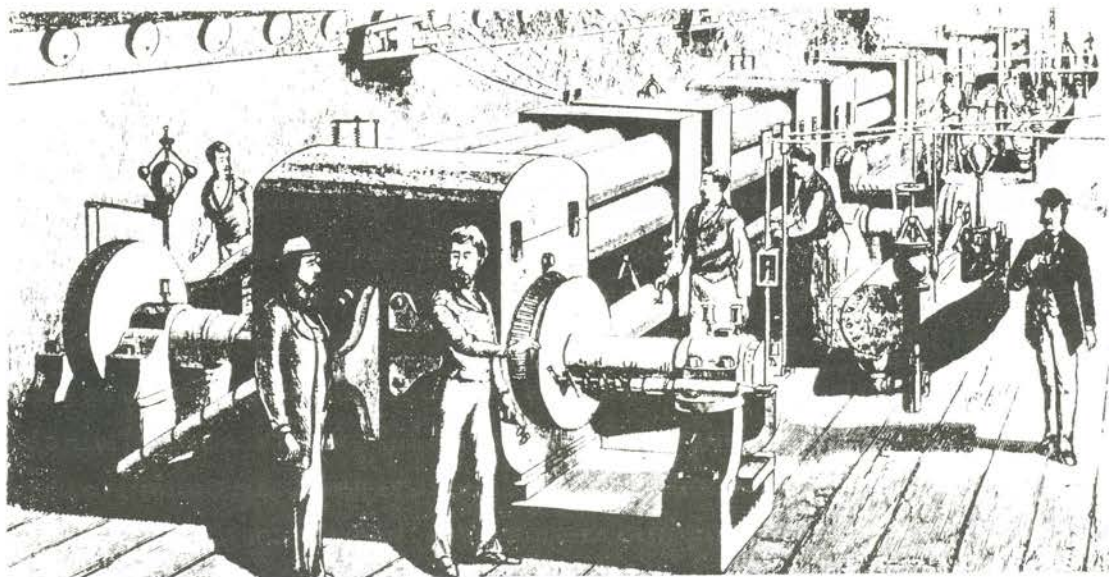

Daguerreotypi fra ca. 1848 af den 70-årige H.C. Ørsted. Hans kone Inger Birgitte og hans bror Anders Sandø.

Senere forbedrede Siemens i Tyskland teknikken, og man blev nu i stand til, med en dampmaskine som drivkraft, at frembringe elektrisk kraft i ubegrænsede mængder.

De første egentlige elektricitetsværker, konstrueret og bygget af Thomas Alva Edison (1847-1931) indviedes i New York i 1881. Den geniale Edison havde selv opfundet EL-måleren, smeltesikringen og kontakterne (afbryderne), og han var, sidst men ikke mindst, fader til den elektriske glødelampe med den stadig benyttede edisonfatning. 11 år skulle der gå, før Danmark fik sit første elektricitetsværk, som lå i Gothersgade i København, og som efter mange vanskeligheder kunne indvies i rette tid til at oplyse Kongens Nytorv med buelamper ved Christian den Niendes og dronning Louises guldbryllup den 27. maj 1892.

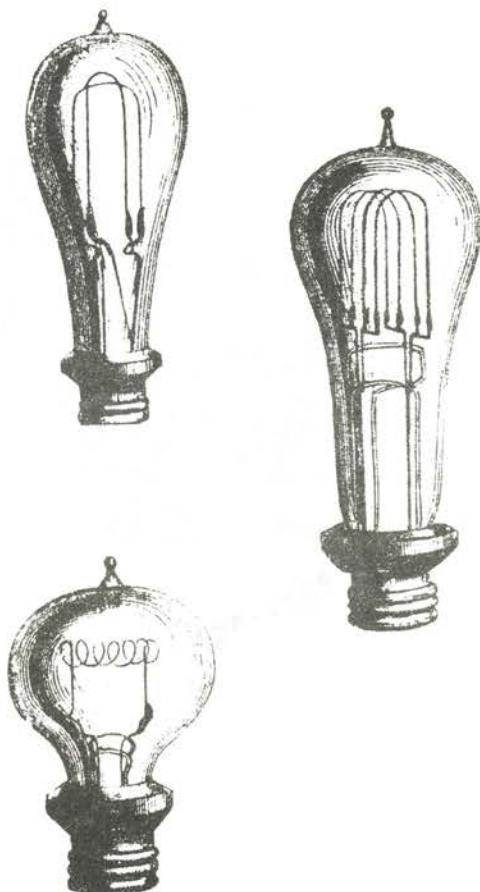

Thomas Edison indvier det første EL-værk 1881.

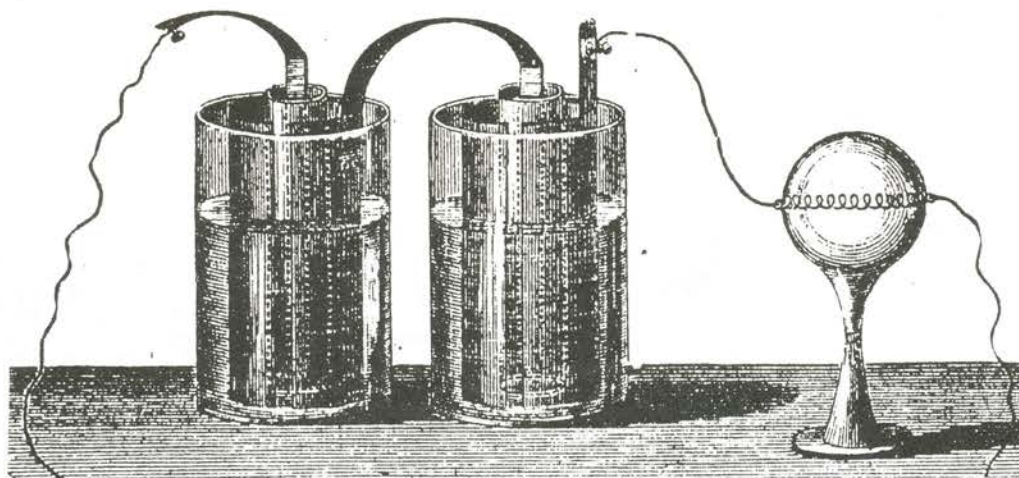

Usædvanlig reklame for elektriciteten præsenteret af Edison Electricity Lighting Compagny. New York 1884.

Forskellige Edison-lamper.

Den første RØDE mørkekammerlampe konstrueret i 1883.

Nu var vejen banet for mange fremskridt på fotografiens torne-
strøede vej. De professionelle fotografer kunne nu ved buelam-
pens skær modtage og betjene deres publikum om aftenen og på mør-
ke vinterdage, hvilket de ikke undlod at meddele de ærede kunder
pr. annoncer i såvel dag- som ugeblade.

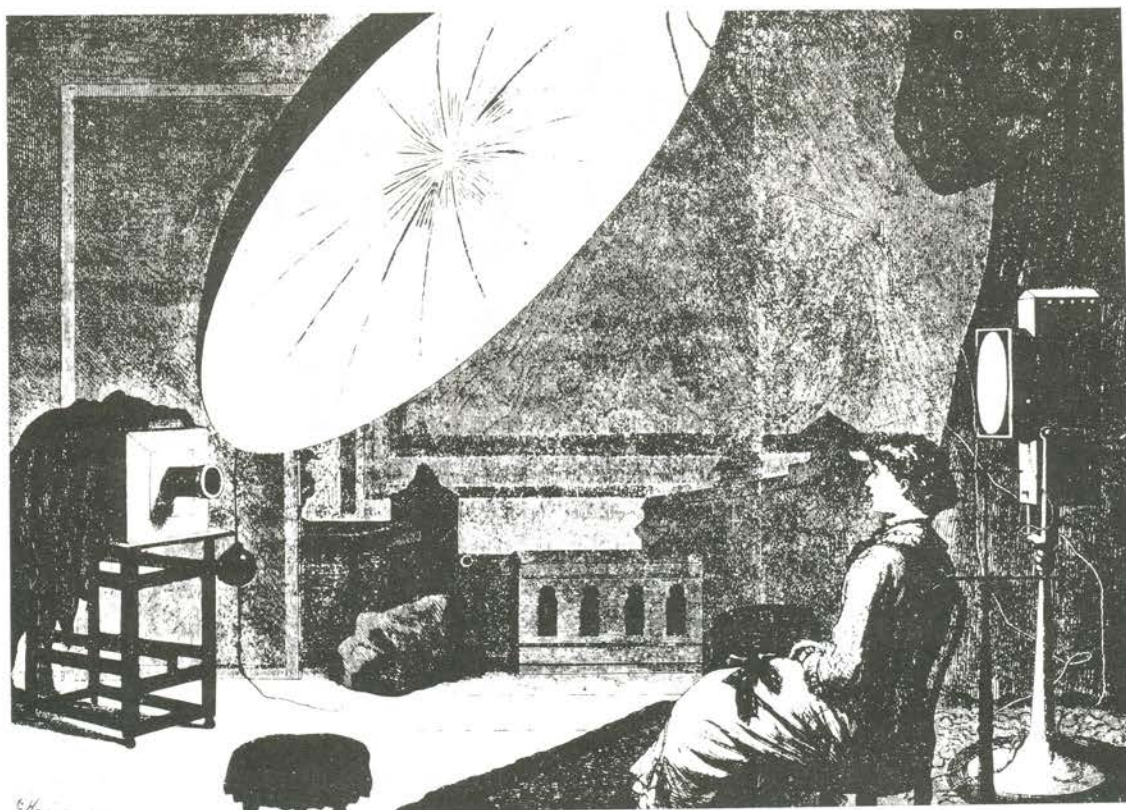

Kopieringer og forstørrelser såvel som mørkekammerbelysningen nød også godt af den usynlige kraft, der strømmede ud fra de elektriske ledninger til buelamper og Edisons kultrådspærer, og de store sort-hvide lysbilleder kunne ved buelampens lys projiceres i hidtil ukendt format og klarhed.

I tidens løb blev buelampen fortænt af de elektriske pærer. Når det ikke skete med det samme, skyldes det, at Edisons kultrådspærer kun leverer et ret svagt gulligt lys, hvilket jo ikke er velegnet til fotoarbejde. Desuden var pærens levetid ret kort, og strømforbruget stort.

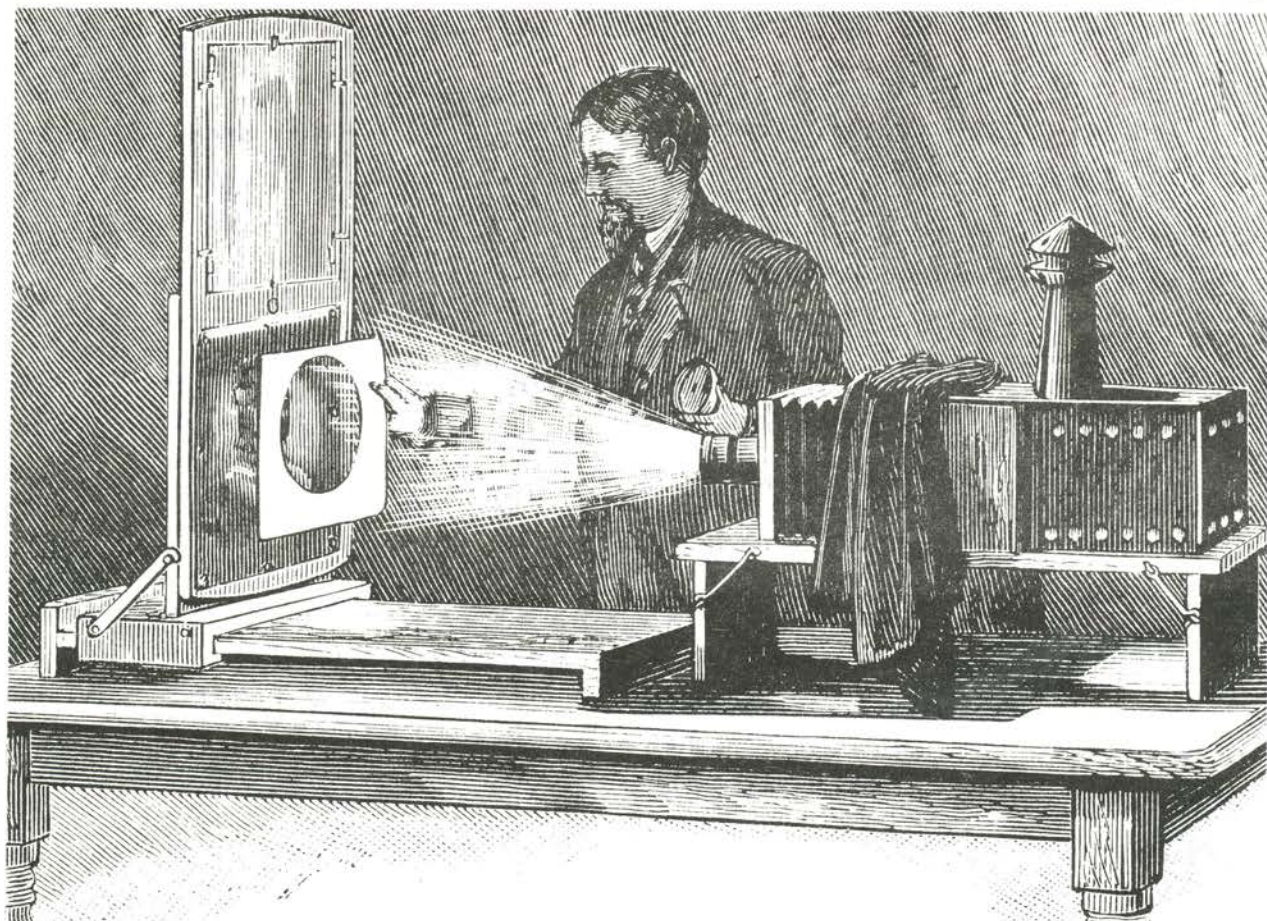
Dette forhold ændredes totalt, da man i 1906 i Tyskland opfandt en metaltrådspære med en tråd af osmium og volfram. Meget logisk fik den navnet OSRAM. Nu var det muligt at fremstille pærer, der dels var aktinisk brugbare, dels kunne komme op på betydelig lysstyrke, og tillige med ret beskedent strømforbrug.

Buelamperne havde deres fordel i et stærkt hvidt lys og et moderat strømforbrug. Ulemperne var, at de i modsætning til glødelamperne krævede et vist apparatur, der sørgede for, at kulstængerne altid holdt den korrekte afstand fra hinanden. Endvidere var de ikke lydløse, men udsendte en hvæsende eller syngende lyd. Tillige indebar den stærke varme, de præsterede, en vis brand-

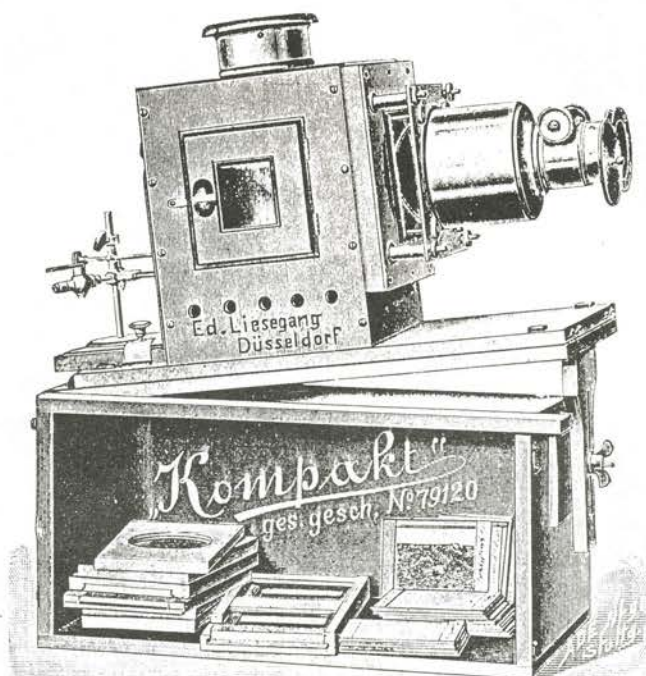

Nu kunne der fotograferes ved buelampens skær om aftenen og på mørke dage.

Transportabelt projektionsopstilling med lukket lampehus til forstørrelse på papir. 1883.

ED. LIESEGANG, DÜSSELDORF.

Projektionsapparat til glasplader.
Kulbuelyset kunne reguleres og justeres bag apparatet.

fare. Sandsynligvis har buelamper været årsag til nogle af de katastrofale biografbrände i filmens barndom, dengang filmmaterialet var det letantændelige celluloid.

Omkring år 1900 opfandt amerikanerne Cooper og Hewitt kviksølvelyset, forløberen for vore dages lysstofrør. Kviksølvet bruges endnu i en hvis udstrækning som gadebelysning. En overgang i filmens barndom, blev kviksølvet benyttet til filmoptagelser i atelierne, medens de moderne lysstofrør, mig bekendt, ikke har spillet nogen videre rolle på det fotografiske gebet.

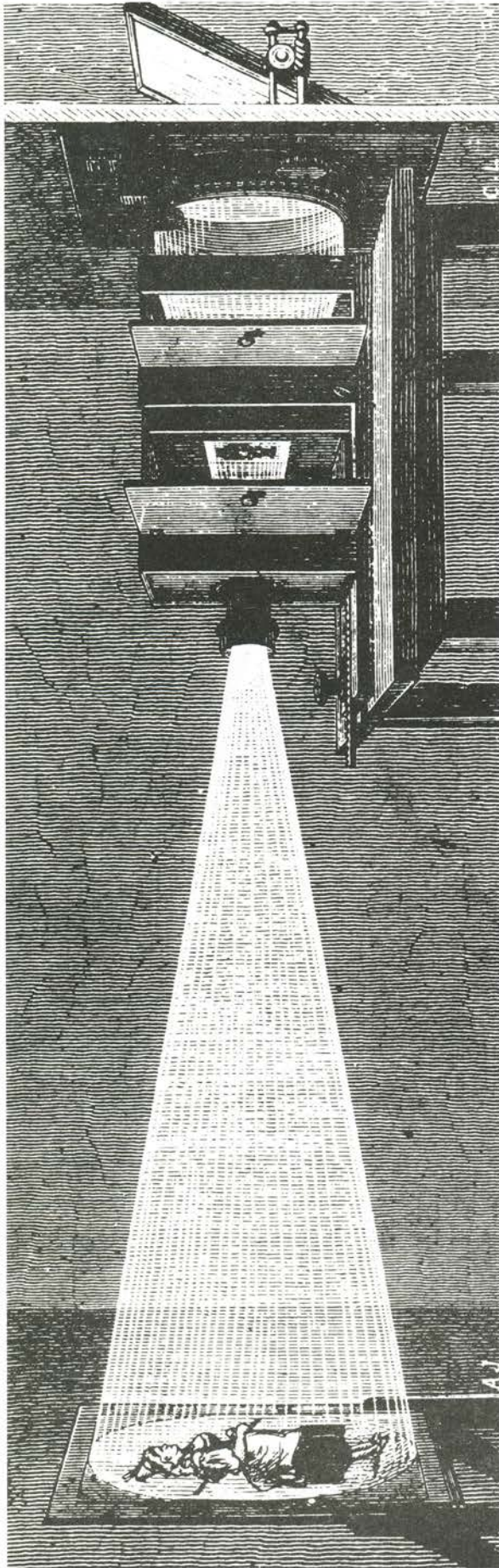
Nordisk film købte i 1911 2 kulbuelamper. De hed "Jupiter", som blev anvendt i filmen "Onkel og Nevø".

G- sidste chance

Længe før elektriciteten holdt sit indtog i Danmark i 1892, havde gas fået en betydelig udbredelse, såvel til madlavning som til belysning på gaderne, og i private hjem, i butikker, restauranter og teatre. København fik sit første gasværk i 1857, men det lys gassen kunne præstere var ikke særlig godt. Men i sidste øjeblik før elektriciteten kom i brug, opfandt den tidligere omtalte østriger Auer von Welsbach (1858-1929) det såkaldte Auer gasglødenet, der fik stor udbredelse.

Under sit arbejde med at finde nye grundstoffer opdagede han, at salte af cerium og thorium udsender stærkt lys, når de opvarmes til glødhede. Han fik fremstillet tætvevede bomuldsnet af form som overdimensionerede fingertutter, som blev mættet med de nævnte salte. Når de var tørre, kunne de sættes ned over brænderen på en gaslampe. Så brændte bomuldsnettet væk, og tilbage var en skrøbelig skal af cerium og thorium, som så udsendte et stærkt, hvidt lys mange gange stærkere end selve gasflammens lys.

Billedudv: F.B.

Auers net fandt stor udbredelse til belysning, selv om man nok synes, at det var et koldt og lidet flatterende lys det afgav. Lyskraften var målt til ca. 80 lumen, og det var velegnet til fotografisk brug, f.eks. til kopiering og forstørrelsesarbejde. Auernettet kom i handelen i 1885, og et udtryk for hvor populært det var til fotoarbejde, kan man se af den kendsgerning, at det mest benyttede papir til kopiering og forstørrelse solgtes under navnet gaslyspapir, en papirtype der holdt sig til op i tyverne i dette århundrede. Det skal nævnes, at endnu flere former for gasbelysning har været forsøgt med større eller mindre held, f.eks. acetylenlys.

MED GASLYSPAPIRET

VELOX

er det en sand Fornøjelse at tage Aftryk.

VELOX kræver intet Mærkekammer, thi De kan tage Aftryk i et Værelse ved hvilken som helst kunstig Belysning.

VELOX er meget nemt at benytte. Man behøver ingen Rutine, men opnaar gode Resultater fra Begyndelsen.

VELOX giver Dem det bedst mulige Aftryk af alle Deres Negativer.

VELOX fremstilles i to Grader:

Haardt VELOX (Regular) til daarlige Negativer.
Bleddt VELOX (Special) til alle andre Negativer.

Benyt:

Nobra Fremkaldet, Opløsning i Flaske paa 125 ccm	Kr. 0,90
Pulver (pakked i Glasur til 120 ccm)	
Pris pr. Glas	0,60
+ 1/2 Dns.	1,50
+ 1 Dns.	6,50
Kodak surt Fixerbad til 2 1/2 Liter Vand	1,25

Forlang VELOXBOGEN hos de fotografiske Handlere eller i vort Udsalg:

KODAK Aktieselskab
ØSTERGADE 1 · KØBENHAVN K.

Telef. 5202
12404

KILDEMATERIALE:

Holst og La Cour: Menneskeændens sejr.

Tommy Frenning: Jeg fotograferer.

Berlinske leksikon.

Skopec: Photographie im Wandel der Zeiten.

Erik Nørgaard: Levende billeder i Danmark.

Fotomagasinet samt div. tidsskrifter.

"Objektivs" arkiv ved F.B.

Nu blitzer vi

HURTIGERE
END LYNET

I mellemkrigsårene blev magniumpulveret fortrængt af de blitzpærer, vacublitz, der fremkom i 1930'erne. Men det var i virkeligheden magnesium på en anden måde. Blitzpærene, nogenlunde på størrelse med almindelige elektriske pærer, indeholdt en tynd magnesium- eller aluminiumfolie samt ilt, og de blev antændt ved strømmen fra et elektrisk batteri. Lysglimtet var kortvarigt og stærkt, og snart dukkede de første synkroniserede kameraer op, som kunne "samarbejde" med blitzpærene, hvilket ville sige, at eksponering og lysglimt skete i samme moment, - i modsætning til magniumpulveret, der forudsatte, at man arbejdede med åben lukker.

Den foreløbige sidste udvikling på fotolyset er halogenlampen og elektronflashen. Halogenpæren er fyldt med en halogenluftart, oftest jod, der har den virkning, at partiklerne fra glødetråden ikke sætter sig i glasset, som derfor vedbliver at være klart. Halogenlampen, der arbejder med meget høj temperatur, er aktinisk velegnet til fotografiske optagelser og har yderligere den fordel, at den, i modsætning til konventionelle pærer, ikke ændrer farvetemperatur selv efter lang tids brug.

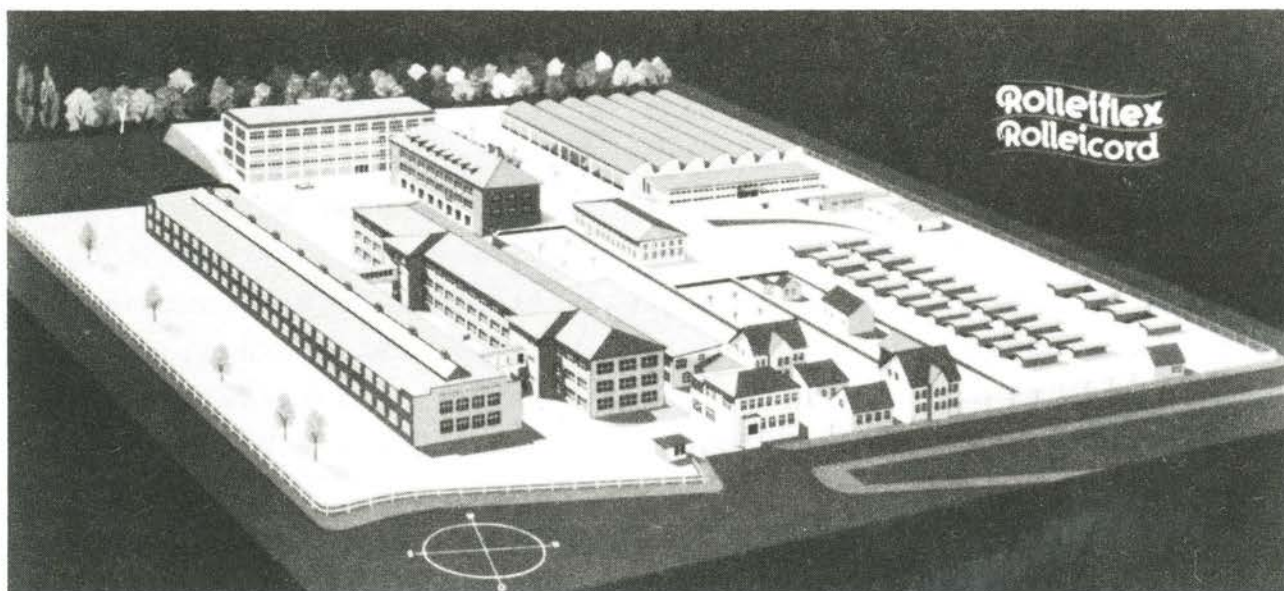
Elektronflashen eller elektronblitzen har gennemlevet en forbavsende udvikling gennem de seneste 40 år. De første typer var nogle gevaldige apparater, der modtog strøm fra en akkumulator, så hele udstyret, kunne veje 6-7 kilo. Tillige var disse tidlige elektronblitz ret så dyre at anskaffe, hvorfor der næppe blev solgt ret mange til amatørfotografer.

Princippet i elektronblitzen er, at der ved hjælp af en kondensator sendes en højspændt strøm gennem glasrør, der er fyldt med en blanding af visse sjældne luftarter. Herved opstår det så velkendte lysglimt, stærkt og kortvarigt, mellem 1/500 og 1/1000 del sekund eller endnu kortere 1/10.000 sekund.

Elektronblitzen er hver mands øje. Det er slut med det tunge udstyr, selve blitzen er svundet ind til for de mindste typers vedkommende - størrelsen på en pakke cigaretter, akkumulatoren er erstattet af et par små tørrelementer, og priserne er så overkommelige, som fra 100 kroner og opefter.

Måske kan vi vente flere overraskelser i fremtiden fra geniale opfindere, man må vel sige, at allerede i dag er Goethe's krav om mere lys blevet opfyldt i fuldt mål.

FABRIKS BESØG HOS

Rollei

FLEMMING BERENDT

1950'erne blev de år hvor importen af mere avancerede kameraer tog til - bl.a. blev Rolleiflex'en et meget eftertragtet apparat for den mere kræsne fotoamatør. Prisen var kr. 1.076,- uden taske for dette vidunder af god gammel tysk mekanisk snilde og håndværk. Formatet var ideelt til store forstørrelser og den berømte tessarlinse uforlignelig i skarphed.

Rolleifabrikens veluddannede teknikere duelige og pligtopfyldende håndværkere og arbejdere, hvis troskab overfor tysk mekanisk tradition var legendarisk, borgede for et færdigudviklet produkt.

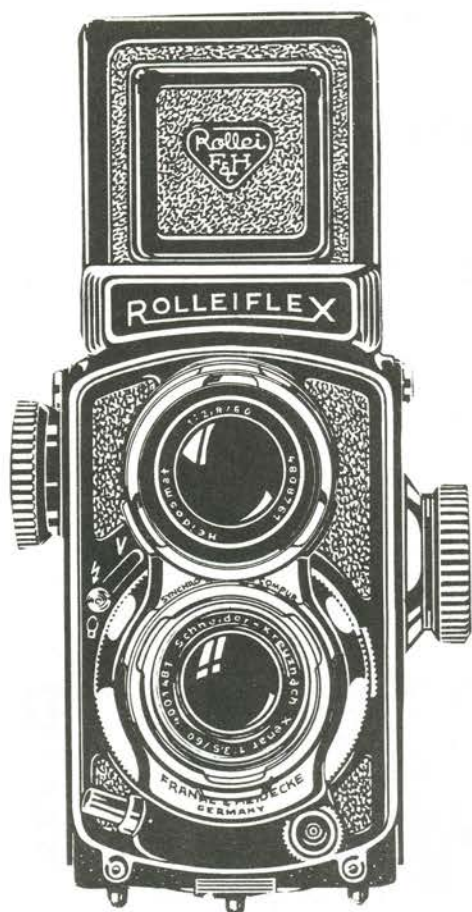
Finmekanikeren Reinholdt Heidecke, der nu var blevet Dr. Ing. var manden der hårdhændet førte denne tradition videre til fabrikkens omstrukturering.

Heidecke's ærekære holdning kostede fabrikken dyrt; men dét er en anden historie.

Som gammel "rolleifan" erhvervede jeg én af slagsen i 1953. Meget hurtigt blev jeg betaget af den perfekte mekanik og præcision, hvilket medførte trængen til at se denne "rigtige" isenkramfabrik i Tyskland.

ET FORBILLEDE I GÅR - ET FORBILLEDE I DAG

ROLLEIFLEX 3,5
 ROLLEIFLEX 2,8 C
 ROLLEICORD V

Finmekaniker Reinholdt Heidecke
 der sammen med købmand Poul Fran-
 cke grundlagde Rolleifabrikken i
 1920.

Ferieturen til Hartzen medførte derfor en afstikker til byen Braunschweig, hvor den store fabrik lå. Fabrikens driftsleder, hvis navn jeg desværre har glemt, førte os rundt i firmaets mange produktionsafdelinger. Da fotografering på stedet naturligvis var udelukket, har jeg til dato været afskåret fra at viderebringe - hvad jeg har set.

Skæbnen var mig nådig den dag Andreas Trier Mørch viste mig en serie stereo-optagelser fra fabrikken. Serien var optaget ca. 1938-39 til reklamebrug overfor VIP-personer. Desuden var Danmarks Fotomuseum i besiddelse af en diasserie optaget nogle år efter den anden verdenskrig. Ved at sammenstille de to serier får man et ganske godt indtryk af datidens produktionsmetode og teknik, der tillige underbygges af Niels Resdahl's faglige kommentarer.

Døren er åben til Rolleifabrikken!

Billederne er stillet til rådighed af Danmarks Fotomuseum og Andreas Trier Mørch. Reproarbejde Poul Pedersen. Århus.

Billedtekst Niels Resdahl Jensen.

Kildemateriale: Patentdirektoratet. Dr. Walther Heering: Das Rolleiflex-Buch. Heerings-Verlag. 1967. Objektivs arkiv. F.B.

AUSGEBEREN AM
24. NOVEMBER 1934

REICHSPATENTAMT
PATENTSCHRIFT

№ 606057

KLASSE 57a GRUPPE 1a

F 75477 IX/57a

Tag der Bekanntmachung über die Erteilung des Patents: 1. November 1934

Paul Franke und Reinhold Heidecke in Braunschweig

Photographische, für die Verwendung von Rollfilmen und Platten geeignete Kamera
mit Fokusaussgleich

Patentiert im Deutschen Reiche vom 27. April 1933 ab

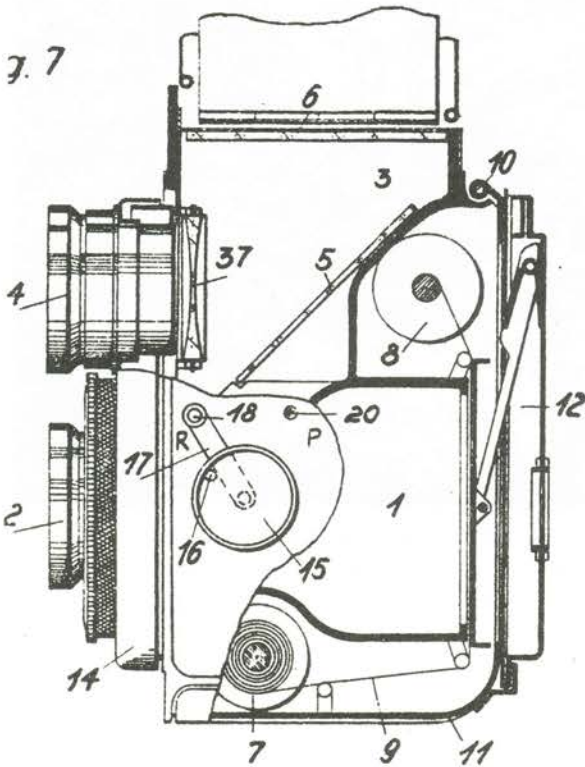
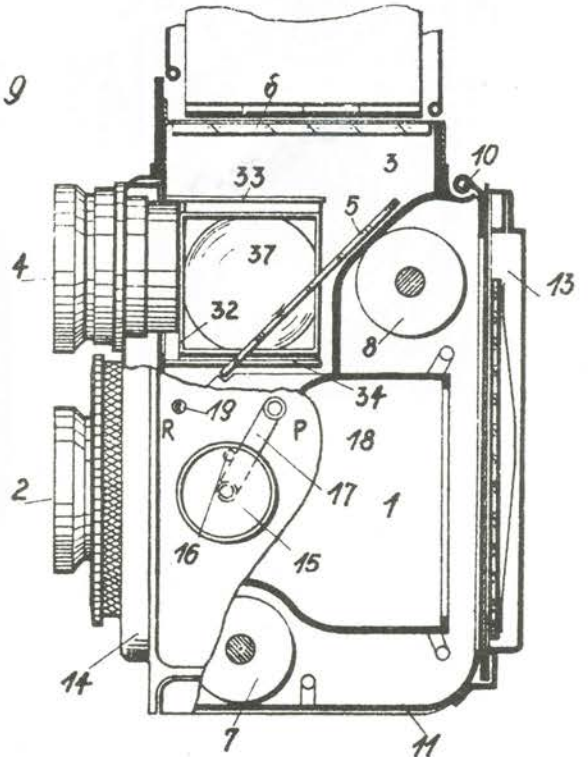

Fig. 9

Patentskrift fra 1. november 1934, med 4 snittegninger af en Rolleicord med adapter.

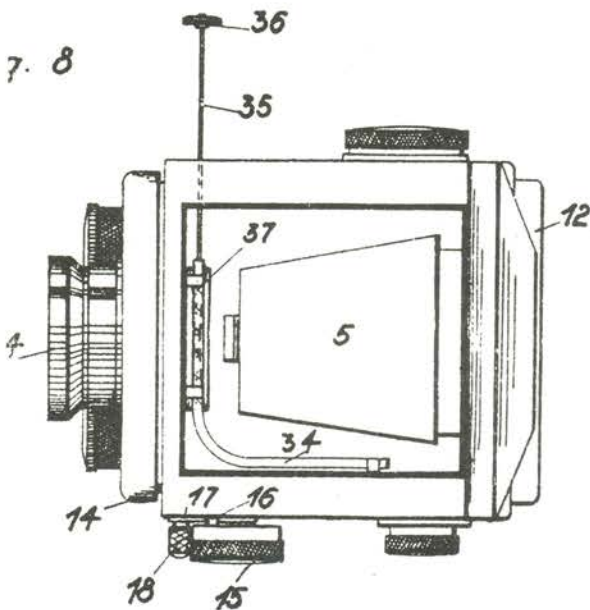
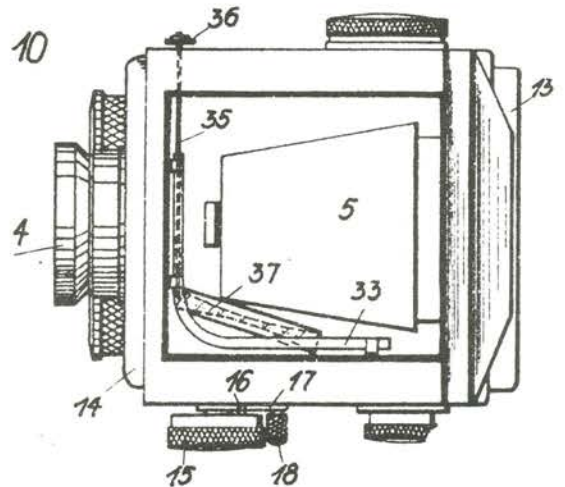

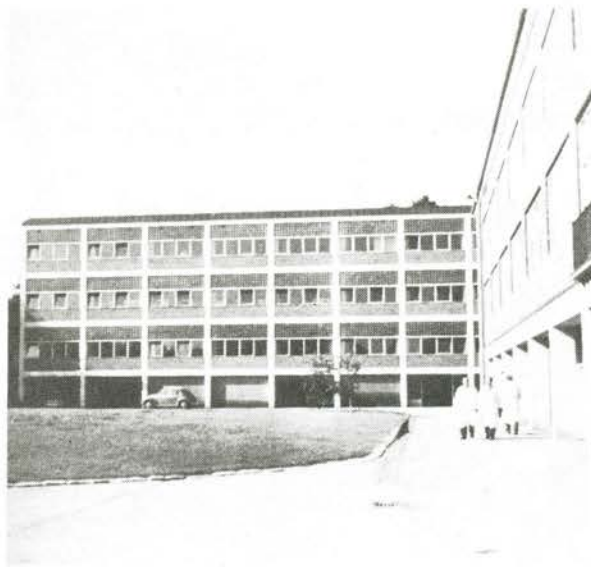
Fig. 10

Rolleifabrikkens administrationsbygning.

2 fløje af den funktionalistiske kamerafabrik.

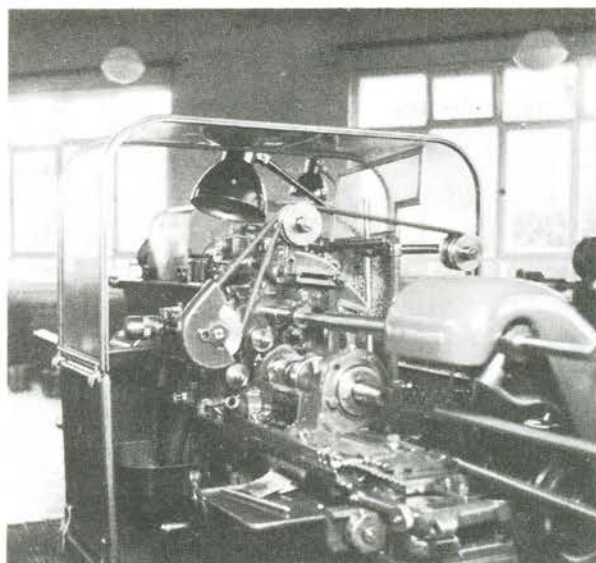
Modtagelseslokale i administrationsbygningen.

Afdeling for fremstilling af værktøjer til brug i produktionen.

I en excenterpresse optrækkes frontpladen. Flere presseoperationer er nødvendige inden emnet er færdigt. Forskellige værktøjer til pressen ses i baggrunden.

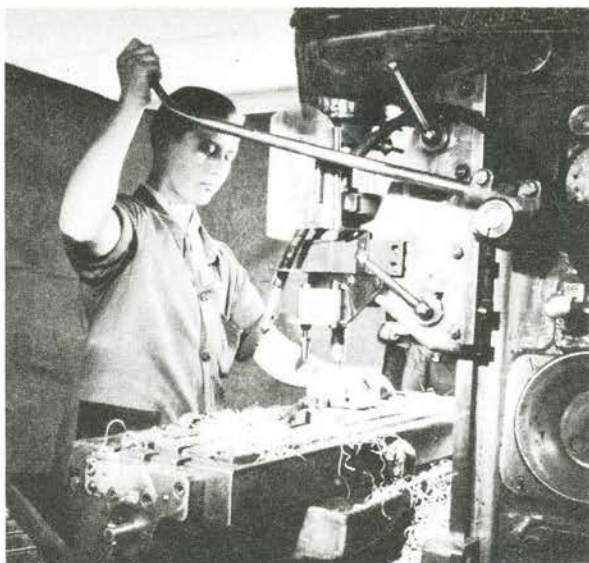

Automatdrejebænk, som fremstiller små drejemønstre fra stangmateriale.

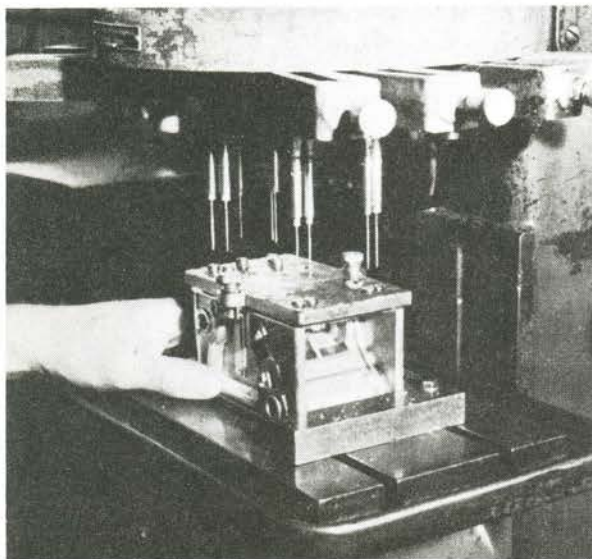

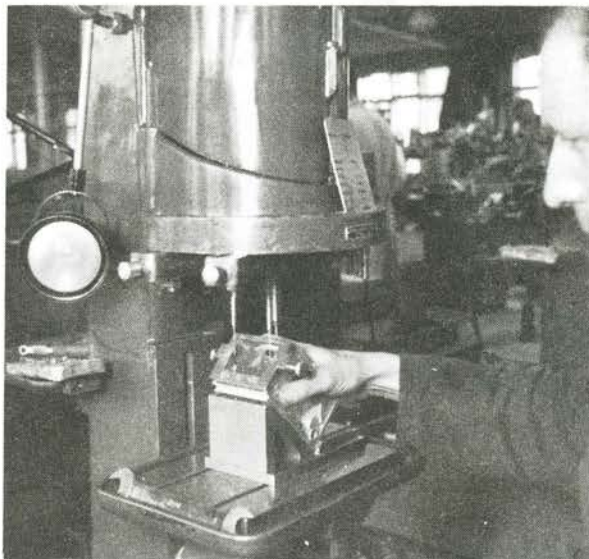
Drejværksted med revolver- og automatbanke.

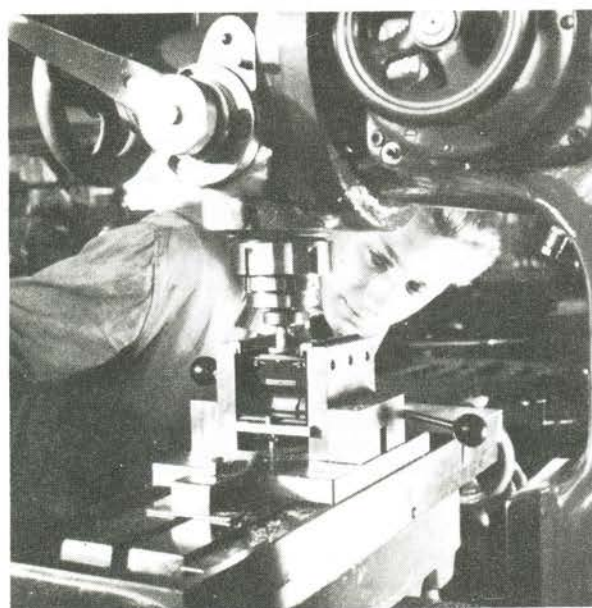
Det store hul til objektivet bores i kamerahuset.

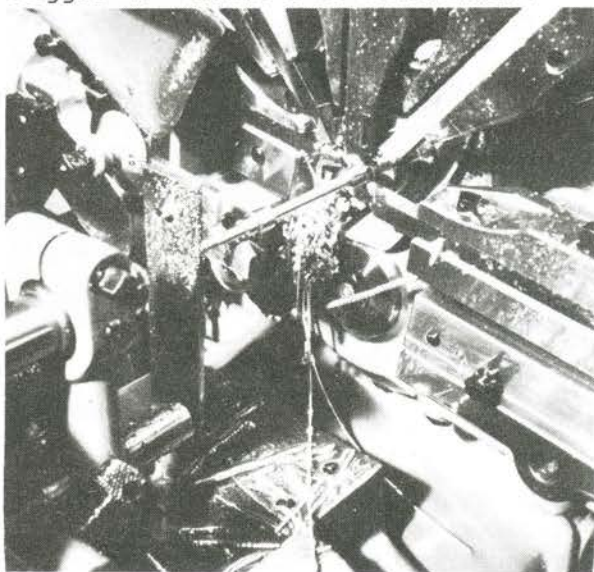
Flerspindellet boremaskine, borer 9 huller på én gang.

Flerspindellet boremaskine, som borer tre gevindhuller der benyttes til at fastholde skråspejlet. Kamerahuset ligger 45° skråt i et borefixtur.

Kamerahus sidder i et fræsefixtur, hvor det bearbejdes.

Langdrejeautomat fremstiller akselen som fokusknappen sidder på.

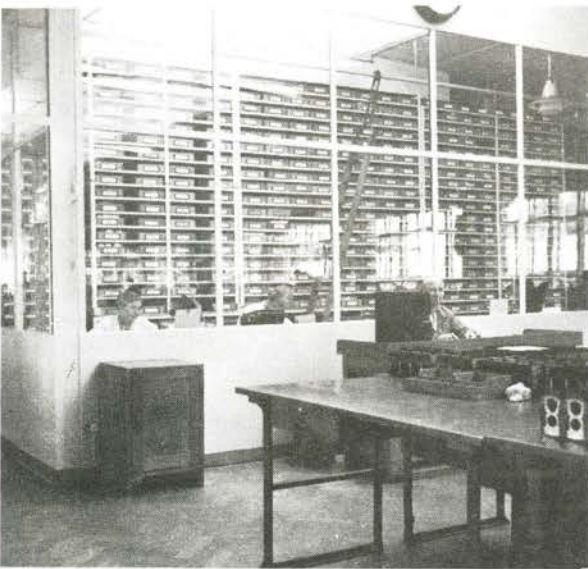

Finmekanisk montage af kamerahuse.

Finmekanisk montage af kamerahuse.

Mellemvarelager med halvfabrikata.

Montage af optrækket i en Rolleiflex.

Montage af optrækshåndsving på en Rolleiflex.

Undermontage af Rolleiflex-optræksarm.

Værktøjsmager i arbejde ved et præcisionsboreværk. Emnet er opspændt på et rundbord. Han benytter et centeringsmikroskop.

Finmekanisk montage af dele i søgeren.

I linsesliberiet, hvor de opkittede linser slibes i kugleform.

Matslibning af søgerglas.

Montage af de to objektiver.

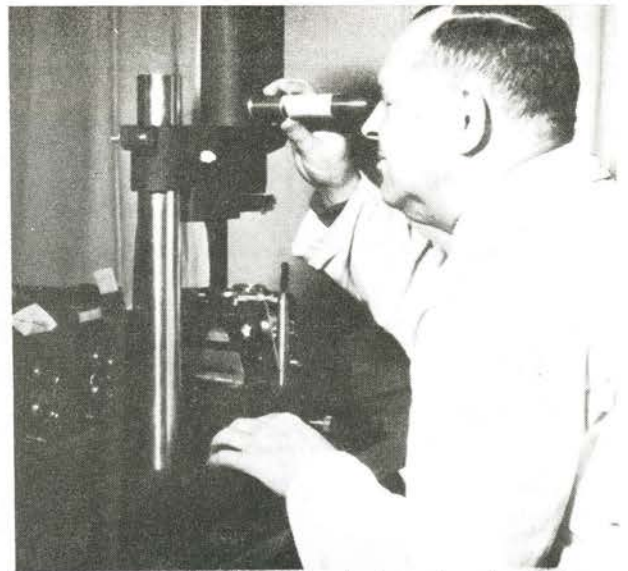

Her kontrolleres hvor mange gram tryk der skal til for at udløse kameraet.

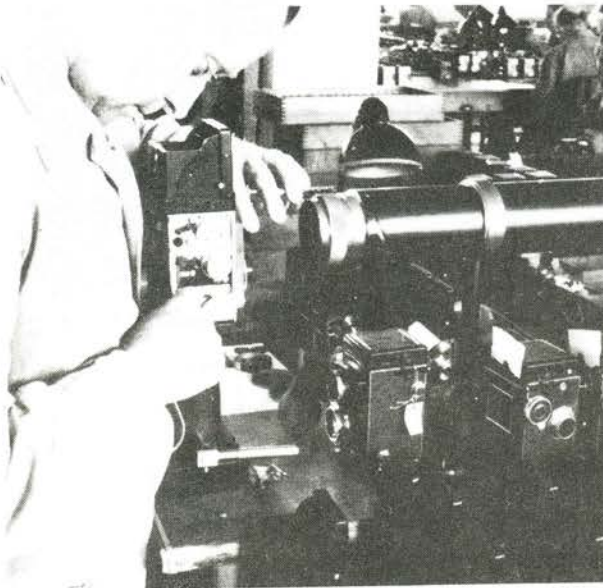

Objektivjustering i en autokollimator.

Kameraet ligger på et to-akset vippebord. I kollimatoren kontrolleres objektivet i forhold til filmplanet.

Søgerobjektivet justeres.

Optisk kontrol, hvor operatøren har taget en matskive på filmplanet og betragter motivet med en lup.

I en autokollimator justeres objektivet i forhold til filmplanet.

Prøveoptagelser af testvæg undersøges for at kontrollere optik og kamera.

LUMIÈRE BRØDRENE DE FØRSTE FARVEFOTOGRAFER

FLEMMING BERENDT

Antonie Auguste Lumière (1862-1954) og Louis Lumière (1864-1948) kunne i 1903 udtage verdenspatent på deres fælles opfindelse autochromglaspladen til gengivelse af billeder i farve.

Der skulle dog gå 4 år før teknikken var færdigudviklet og kapital skaffet til veje for en egentlig masseproduktion. Markedet var der, alverdens fotografer hungrede efter farver.

Brødrene Lumière havde bestemt at præsentationen skulle ske i juni måned 1907. Adskillige andre forsøg var gjort med større eller mindre held, men bdr. Lumière's metode var alle de andre ganske overlegen.

1907-1987, 80-året for en af de største opfindelser i fotografierens lange historie - farvefotografiet - kan ikke fejres mere værdigt end med en samtidsskildring af Dr. Rudolf Krügener.

UNION PHOTOGRAPHIQUE
INDUSTRIELLE

ÉTABLISSEMENTS

LUMIÈRE & JOUCLA

Réunis

Siège Social : 82, Rue de Rivoli, PARIS

Usines de LYON

(France)

TABLEAU pour le développement méthodique

Durée d'apparition des premiers contours de l'image sans tenir compte des ciels	Quantité de révélateur à ajouter dès l'apparition des premiers contours de l'image	Durée totale du développement y compris la durée d'apparition de l'image	
		Minutes	Secondes
Secondes	Cent. cubes		
de 12 à 14	15	1	15
de 15 à 17	15	1	45
de 18 à 21	15	2	15
de 22 à 27	15	3	
de 28 à 33	15	3	30
de 34 à 39	15	4	30
Forêt exposée au-dessus de 47	de 40 à 47	45	3
	au-dessus de 47	45	4

TABELLE zur methodischen Entwicklung

Dauer des Erscheinens der ersten Umrisse des Bildes ohne	Menge des zuzufügenden Entwicklers beim Erscheinen der ersten Umrisse	Gesamtdauer der Entwicklung eingeschlossen die Zeit für das Erscheinen des Bildes

TABLE for methodical development

Appearance of outlines of image (disregarding sky) after	Quantity of developer to add on appearance of first	Total duration of development from immersion of plate

Udsnit af den originale franske fremkalderopskrift. 1907.

Krügner, der var en talentfuld opfinder, producent af fotografiske artikler, og en betydelig kender af billedkunsten, så klart hvad bdr. Lumière's opfindelse indebar. I 1907 skriver han om et besøg, han kort forinden havde aflagt brødrenes laboratorium. Denne skildring refereres her i uddrag med skyldig respekt for de nedskrevne beskrivelser, som helhed.

Krügner forbavses over billedernes farverigdom, de mange nuancer og toneværdier. Han bemærker, at de fineste nuancer svarer absolut til naturens, såvel i skyggepartier under træer og gallerier, som de grelle solpletter hvor der opleves fuldstændig naturtroskab.

Dr. Rudolf Krügner blev ved besøget selv fotograferet på en autochromplade, eksponeringstiden var, ved en overskyet himmel, 20 sekunder. Fremkaldelsen skete i fuldstændig mørke og varede nøjagtig 2,5 minutter, beregnet efter et sandur, som hang foran en svagt lysende mørkekammerlampe.

Der blev benyttet pyrogallussyre-ammoniak fremkalder. Efter fremkaldelsen blev pladen skyllet i rindende vand og herefter lagt i et bad bestående af: 1 liter vand, 2 gram manganoversurt kali og 10 ccm svovlsyre. Herefter forlod man mørkekammeret og resten af de kemiske processer foretoges i dagslys.

Nu så man, at manganbadet i løbet af 2 minutter havde opløst det reducerede metalliske sølv. Ved gennemfaldende lys så man tydeligt, at badet havde virket længe nok. I fuldt dagslys blev der herefter fremkaldt i amidol, hvorved det ubelyste bromsølv blev reduceret til sølv.

»Har du hørt den, Arkimedes - nu kan enhver ta'e Farve-Fotografier.« Storm P² museet
 »Novra - saa skal man til at rende og pudre sig!« København.

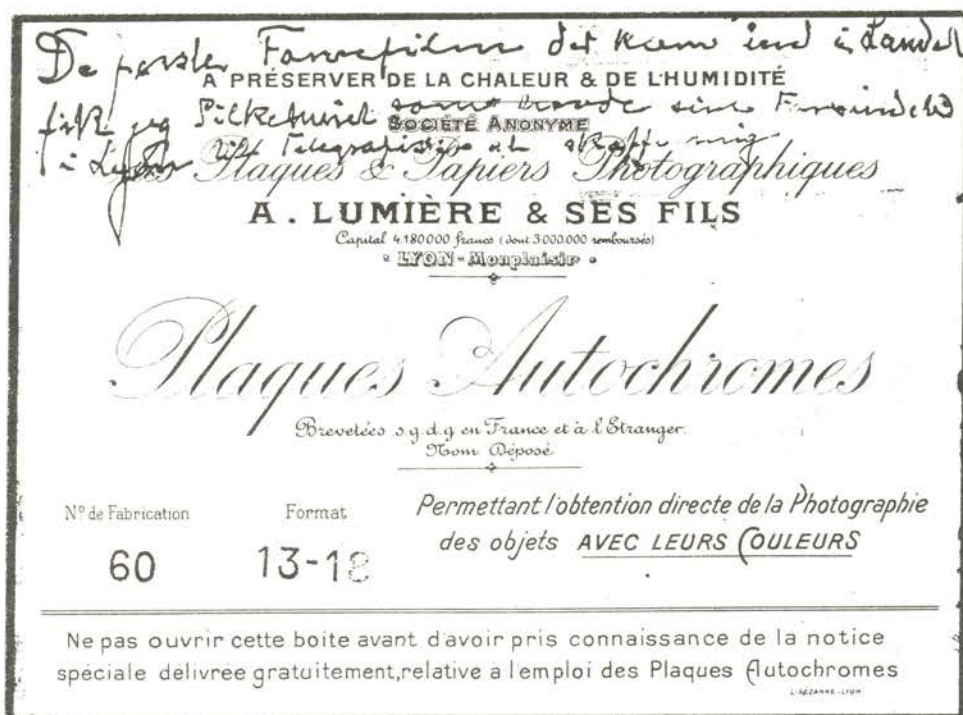
Pladen blev skyllet endnu engang og badet i fortyndet manganbad, atter skyllet og lagt i vand indeholdende 0,3 gram pyrogallussyre, 3 gram citronsyre, 0,5 gram salpetersurt sølvilte. Efter en let afskylning blev pladen atter lagt et øjeblik i et bad af manganoversurt kali, 1:2000 uden svovlsyre, endelig fikseret i surt fikserbad og udvasket i 3-4 minutter.

Pladen viste sig nu i al sin farvepragt. Alle farver var smukt og rigtigt gengivet, hudfarven, guldbrillerne, den sorte frakke i alle dens nuancer, den gullige farve i spadserestokkens elfenbenshåndtag, kort sagt, det var blevet et fuldtud naturtro portræt. Dr. Krügener fortæller videre, at den endnu våde plade blev lagt på en roterende skive, hvor den hurtigt tørrede for til sidst at blive let lakeret. Krügener's store begejstring for denne epokegørende opfindelse får stor betydning for den videre udbredelse af kendskabet til bdr. Lumière's opfindelse - idet Krügener i de forskellige europæiske fotografiske selskaber beretter og fremviser eksempler på, hvad han har oplevet.

Herhjemme får fotograf Sophus Juncker-Jensen (1859-1940), som en af de første mulighed, for at afprøve autochrompladerne, og i Dansk Fotografisk Tidsskrift for august 1907 kan man læse:

"Danmark er således for én gang skyld kommet et hestehoved forud for sine naboer i nord og syd".

"De første Farvefilm der kom ind i Landet - fik jeg fra Silkehuset, som havde sine forbindelser i Lyon. Til telegrafisk at skaffe mig". (Den håndskrevne tekst på æsken).

Den afbildede uåbnede æske nr. 60, indeholdende 4 autochromglasplader er i sin tid blevet overgivet til Teknologisk Institut's samling Vester Farimagsgade, hvor Sophus Juncker-Jensen underviste - overlever bombardementet i slutningen af 2' verdenskrig, hvorefter den er havnet i Nationalmuseets depot i Ørholm hos Yde Andersen. Her bliver den fundet af autor i 1986 og deponeret på Danmarks Fotomuseum i Herning.

Ved at sammenligne skriften på æsken med Sophus Juncker-Jensen's efterladte manuskript på Det Kgl. Bibliotek, kan det fastslås, at der er tale om en af de førnævnte telegrafisk beordrede æsker fra juni/juli måned 1907. Ringen er sluttet, og en brik er lagt på plads i det fotohistoriske puslespil!

DANMARKS FOTOMUSEUM

Fotografi • Fototeknik • Fotohistorie • Fotogalleri
Åbent 13.00-17.00. (Mandag lukket) Omvisning udenfor åbningstid efter aftale
Museumsgade 3 Herning. Telf. 07-225322

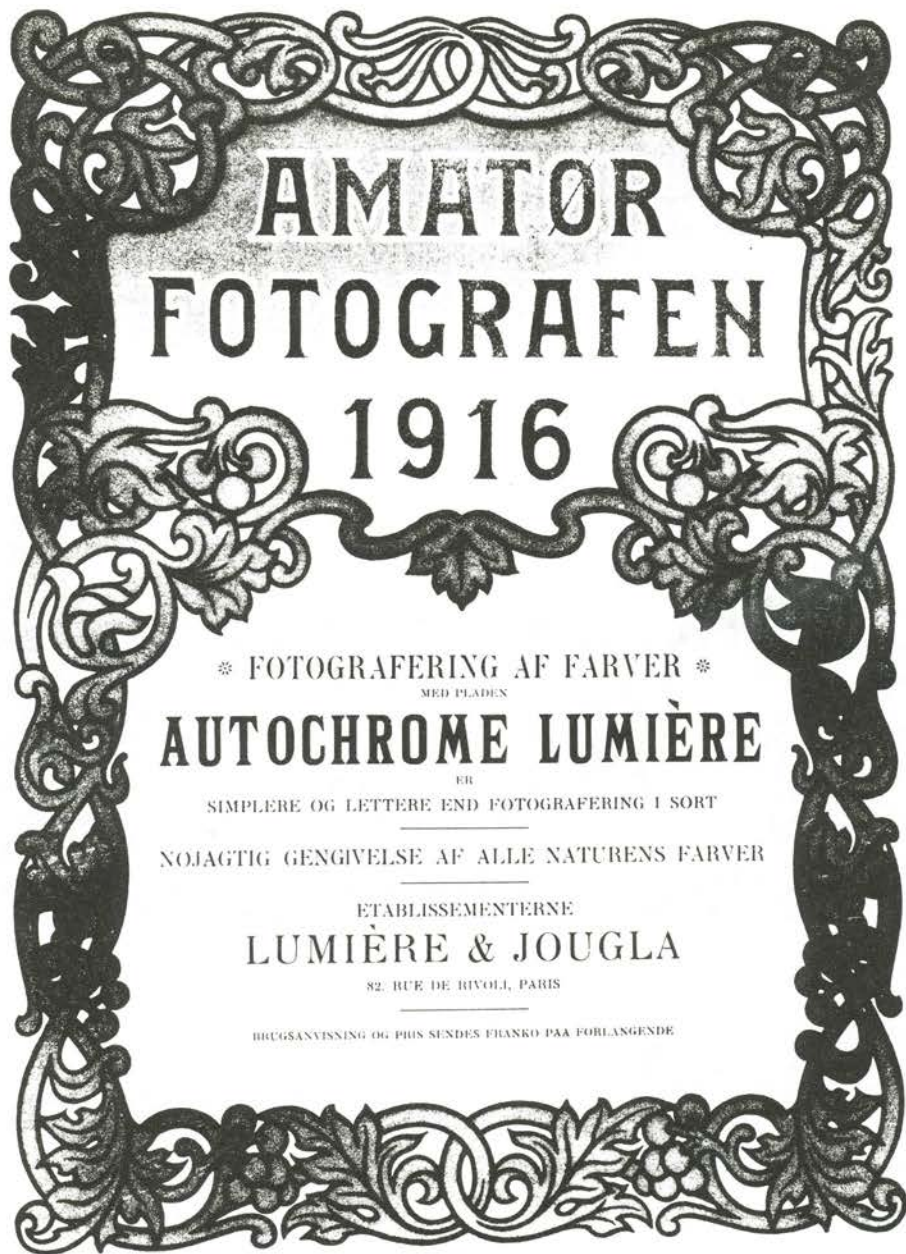

En af de første amatører, som forsøgte sig med autochrompladen var kunstmaleren Sigvard Hansen (1859-1938). Se Objektiv Nr. 40 side 68.

Motiverne han søgte var det romantiske genrebillede, som kunstneren senere i sit atelier kunne genskabe i oliefarver. Sigvard Hansen optog i årene 1907-08 en serie billeder på Fanø, de hidtil tidligste kendte farvebilleder i Danmark.

Med velvillig tilladelse fra Det Kgl. Bibliotek og Gammel Holtegaard samt Ture Ibsen's ekspertise og donering af de mange billeder til bladet, kan vi glæde os over dette smukke og unike billede i vort blad.

Med disse ord markeres 80-årsdagen og dermed en hyldest til brødrene Lumière - der satte KULØR på tilværelsen!

Farve autochromglaspladen var ikke for hvem som helst, selv om de blev opreklameret i "Amatørfotografen 1916".

En æske med 4 plader i formatet 12x16,5 cm kostede 6,50 kr. En industriarbejders løn var kr. 25,00 pr. uge - det ville i dag svare til 700-800 kr...

Litteraturkilder:

Dansk Fotografisk Tidsskrift. 8-1907.

Photogr. Korrespondenz. 1907. Side 337.

Hundertster Geburtstag. Louis Lumière. 5. okt. 1964. Paris.

La Fondation Nationale de la Photographie. Lyon 1979.

Danmarks Fotomuseum. Herning.

Color Photography 1840-1940.

Brian Coe. 1978.

Lumière Institut, Rue du Premier-Film i "Chateau de Montplaisir".

Société Française de Photographie. (Fotografisk Forening. Grundlagt 1853.

NATIONAL MUSEUM OF PHOTOGRAPHY FILM AND TELEVISION

af
Per Ask Nielsen.

I boghandelen var der trængsel i hele åbningstiden - udbudet var også enormt!

Brudstykker fra en dagbog over et besøg i Bradford Fredag d. 24 Juli 1987, hvor målet var verdens største FOTOMUSEUM - og hvor åbningstiden kl.11-18 slet ikke slog til. De mange tilbud gjorde planlægning og prioritering særdeles vanskelig - og så bliver det endda dobbelt så stort næste år.

— PHOTOGRAPHY —

Hvad er et MUSEUM ? - i BRADFORD findes der et helt specielt. Bag facaden gemmer der sig: en BINGO-hal, en indisk restaurant, en skøjtehal, en PUB, et cafeteria, nogle parkeringskældre, nogle fantastiske FOTO, FILM og TV-samlinger, samt en aktuell introduktion til NU'et!

Museet åbnede 17 JUNI 1983 ETAPE I, som en afdeling af SCIENCE MUSEUM i LONDON med Curator COLIN FORD som leder (tidl. afdelingsleder for FILM & FOTOGRAFI ved The National Portrait Gallery).

Forud for indvielsen var gået mere end eet århundredes diskussioner og polemik omkring et museum for fotografien. Indtil for få år siden skulle man i registrieringen på Science Museum finde FOTO under "FY", idet begrebet foto stadig var underlagt gruppen FYSIK? Summen af møder og specielt presset fra de nye medier FILM og TV bevirkede konklusionen at nu var det tiden - og da så bystyret i BRADFORD stillede en pragtfuld bygning til disposition, skete det - flere og flere kræfter forenedes - en succes var hjemme og flere succeser er tilsyneladende på vej!

Der er fri adgang til udstillingerne i åbningstiden; 11-18 (Kaffe & Vin baren dog til kl. 19.30). Gæster i kørestole kan komme overalt via elevator og ramper. IMAX biografen koster fra £ 1 til £ 3.50 og for £ 2.50 årligt kan man abonnere på "LATEST NEWS" fra NMPFT. OBS: MANDAG er LUKKET!

Adressen er:

Prince's View, Bradford
West Yorkshire BD5 OTR
England

Telefon:

009 44 274 727 488.

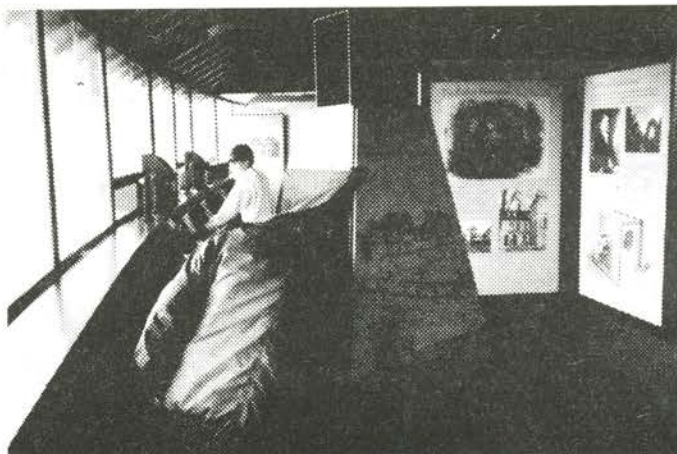
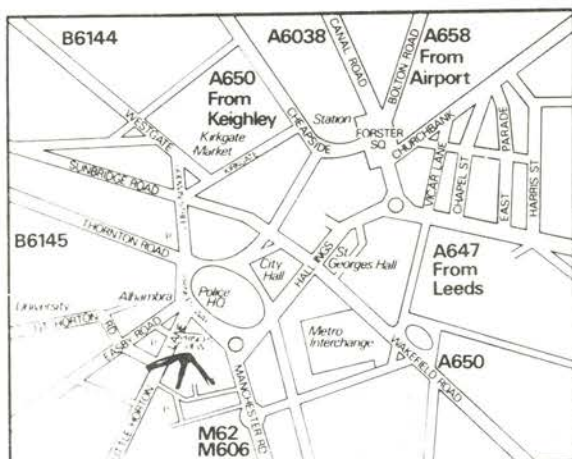

Indgangen til den fotohistoriske afdeling var original - man passerede simpelthen igennem et kamera i over-størrelse!

Camera Obscura

kan på 3' sal nydes in natura ind over city.

BRADFORD

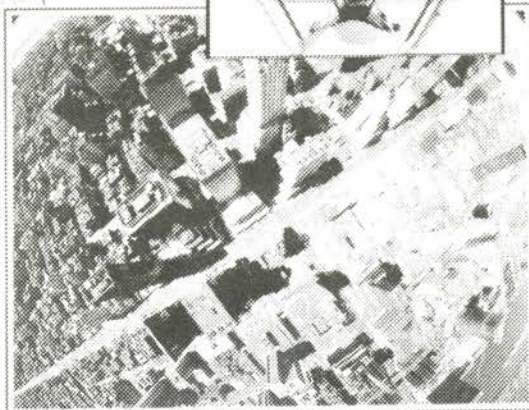
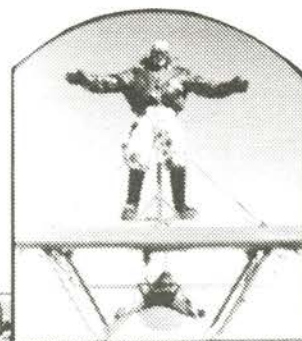
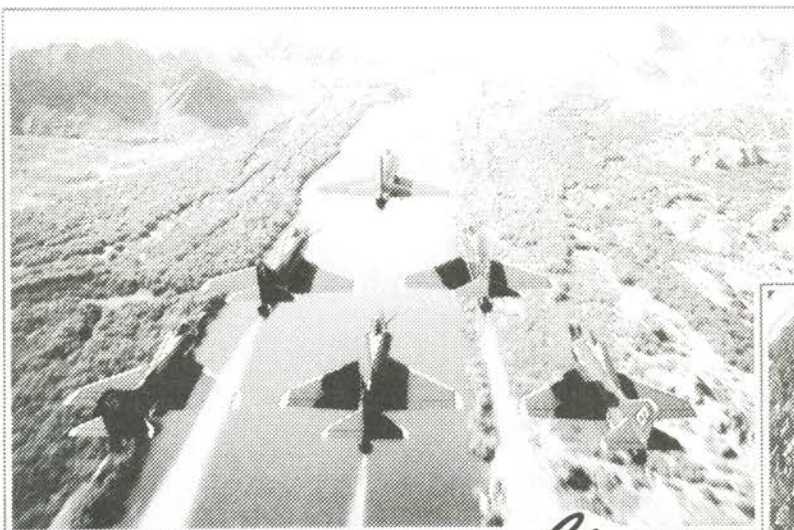
Godt 300 km nordvest for LONDON, i det midtengelske, sammenbygget med millionbyen LEEDS, finder vi tekstil-byen BRADFORD - en gammel kulturby med 3-400.000 indbyggere. Stedet kaldes af mange englændere "den gule by" på grund af det store islat af asiatiske indvandrere. Et fremsynet bystyre har ryddet op i det gamle, idet man har skaffet luft til alle de mange smukke Victorianske bygninger i centrum, hvor man også byggede et moderne aktivitetshus med et stort teater. Dette teaters fiasko blev starten til verdens største fotomuseum, idet huset blev overdraget til The National Trust (Staten/Science Museum) til dette formål. Stedet viste sig mere end bare egnet, ikke bare lokalemæssigt, men specielt trafikmæssigt. Banegård og bus-terminal er nær ved, og afsving fra to motorveje ledes direkte ind til museet. I praksis betyder det at mellem 5 og 6 millioner mennesker har mindre end 1 times transport til herlighederne.

I THE NATIONAL MUSEUM OF PHOTOGRAPHY, FILM AND TELEVISION kan man nyde disse herligheder i 10 forskellige afsnit. Fra den rummelige foyer, med information, billetsalg og boghandel, bliver man via tydelig skiltning ledt til f.eks. "Fotografi før og nu", "Fra øje til IMAX", "Fotos er nyheder", "Foto i undervisning", "Portræt studios", "Camera Obscura", "Film og television", eller diverse "Special-udstillinger". Som noget helt nyt kan man i "Før og nu"-afsnittet direkte følge den engelske vejr-satellit's optagelser af skyformationerne på jorden. En parabolantenne på bygningens tag sørger for kontakten til kameraet 36.000 km ude i rummet!

Museets hovedindgang vender direkte imod byens rådhus og tørveplads.

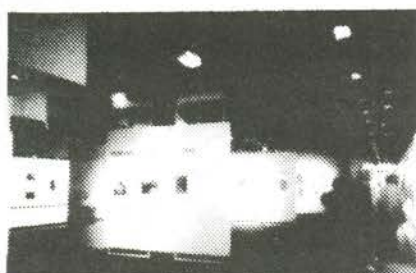
Flyers

- en medvirkende succes !

Den centrale beliggenhed og ikke mindst installeringen af IMAX i den store teatersal, har affødt en publikumsinteresse af dimensioner. Allerede tidligt på sommeren passerede man besøgende nummer 2.250.000, og det samlede besøgstal for 87 forventes i nærheden af millionen? Til sammenligning kan nævnes at Kodak-Museet i udkanten af London først til sidst efter store udfoldelser kom op i nærheden af 80.000 besøgende p.a..

IMAX var dagens altoverskyggende begivenhed. Vi tog plads i det 340 sæders store auditories afslappede atmosfære med tændte forventninger - og WHOW sikke et show. Først et raffineret MULTIVISIONs program (dia-show) om museets historie, og så ..."FLYERS" - en film om flyvning, der tog pipet fra enhver. Nogle utrolig skarpe billeder på Europas største kinoskærm - 5 etager høj og ca 20 m bred. Der blev sukket, skreget og klappet så man troede det var løgn, og man var noget i tvivl om hvad der var opad eller nedad, da det hele var slut efter knap en times intens medleven. IMAX er udviklet i Canada og baseret på helt ny teknik. Filmbilledet er 10 gange større end normal 35mm film (3 gange større end TODD-A-O) og bliver i filmkanalen fastholdt ved hjælp af vacuum. Filmtransporten foregår horisontalt og der projiceres med en 4.000 Watts XENON-lampe. Lyden kommer fra en separat 35mm magnettape-maskine med 4 spor til lærredet og 2 spor til effektlyde i salen. Højtalerne er specialdesignede bl.a. en "SUB-BASS" i bunden af lærredet. I operatørrummet findes også udstyr til alm. 16, 35 og 70 mm film.

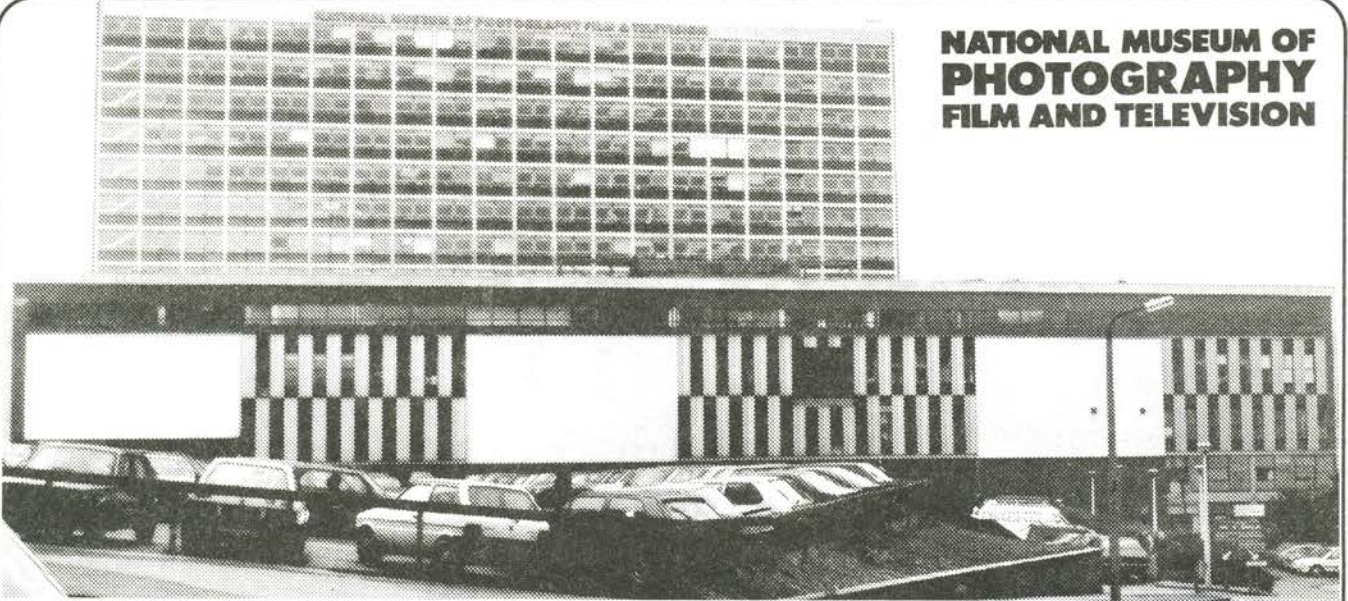
Flere skiftende billedudstillinger appellerer til et kræsent publikum.

DEN LYSFØLSOMME VÆG - havde konstant søgning af spec. unge mennesker, der ved hjælp af en stærk blitz blev "taget af" hvert ca. tredje minut - for derefter at bleges ud i rummets normale belysning ?

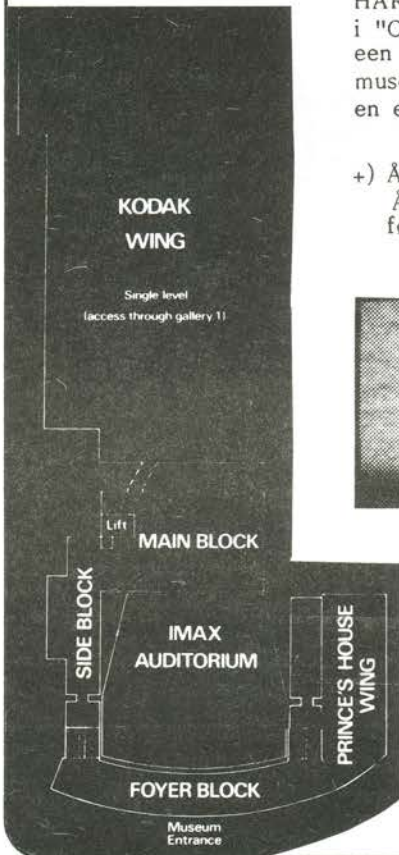
NATIONAL MUSEUM OF PHOTOGRAPHY FILM AND TELEVISION

Bygningen set fra syd-øst, nederst de "P"-kældre, der bliver til The Kodak Museum!

The Kodak Museum

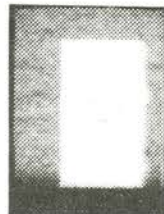
Grundplan for stue-etagen.

Målet med min Bradford-tur var helt afgjort et gensyn med THE KODAK MUSEUM - endelig i de rigtige omgivelser? Derfor var ankomsten til museet en dyb skuffelse - det første, der mødte den besøgende var nemlig et skilt "KODAK WING +) ÅBNES FØRST NÆSTE ÅR!" Til gengæld kunne man så love at vi ville få en afdeling der vil sige spar to til det meste. Til formålet har man inddraget nogle af de parkeringskældre, der ses på fotoet øverst. Kodak museet får dermed det største udstillingsareal nogensinde til at præsentere samlingen, der i dag består af ca. 20.000 fotografier og dertil mere end 15.000 stykker "ISENKRAM m.m.". Der bli'r no'et a gå efter! HARROW-museet, der lukkede nytår 1984/85 er iøvrigt beskrevet i "OBJEKTIV" nr.33 Sept. 1985 side 47-53. The Kodak Museum - een af verdens største enkeltsamlinger er nu doneret til National-museet med den klausul at samlingen og dens navn bevares som en enhed.

pan.

+) Åbningen af KODAK WING i 1988 er ikke helt tilfældigt - Året bliver nemlig et KODAK-år hvor man kan fejre 100 års fødselsdag for den moderne amatørfotografi.

Verdens ældste TV-portræt - live!

I foyeren findes denne forløber med Kodak apparatur.

'STEREO, 3-D

Alexander Becker's revolver-stereoskopbetragter, patenteret i april 1857. Op til 200 billeder kunne isættes et endeløst bånd. Natur og rejsebilleder kunne nydes kontinuerligt. Modellen her er fra 1865. J.A. French photo 1868.

L.G. KLEFFEL 1865.

Fuldstændig vejledning i praktisk fotografi - første fotobog på dansk.

Da Daguerre i Paris for 25 år siden gjorde sin store opdagelse, blev vi nysgerrige og overraskede, men vi anede dengang endnu ikke, hvilken stor nytte denne opdagelse ville have for verden. Nutildags gives der fra Nordpol til Sydpol og fra øst til vest næppe noget sted på jorden, hvortil fotografien ikke er trængt med sit nye lys, og der findes vistnok kun få byer af en smule

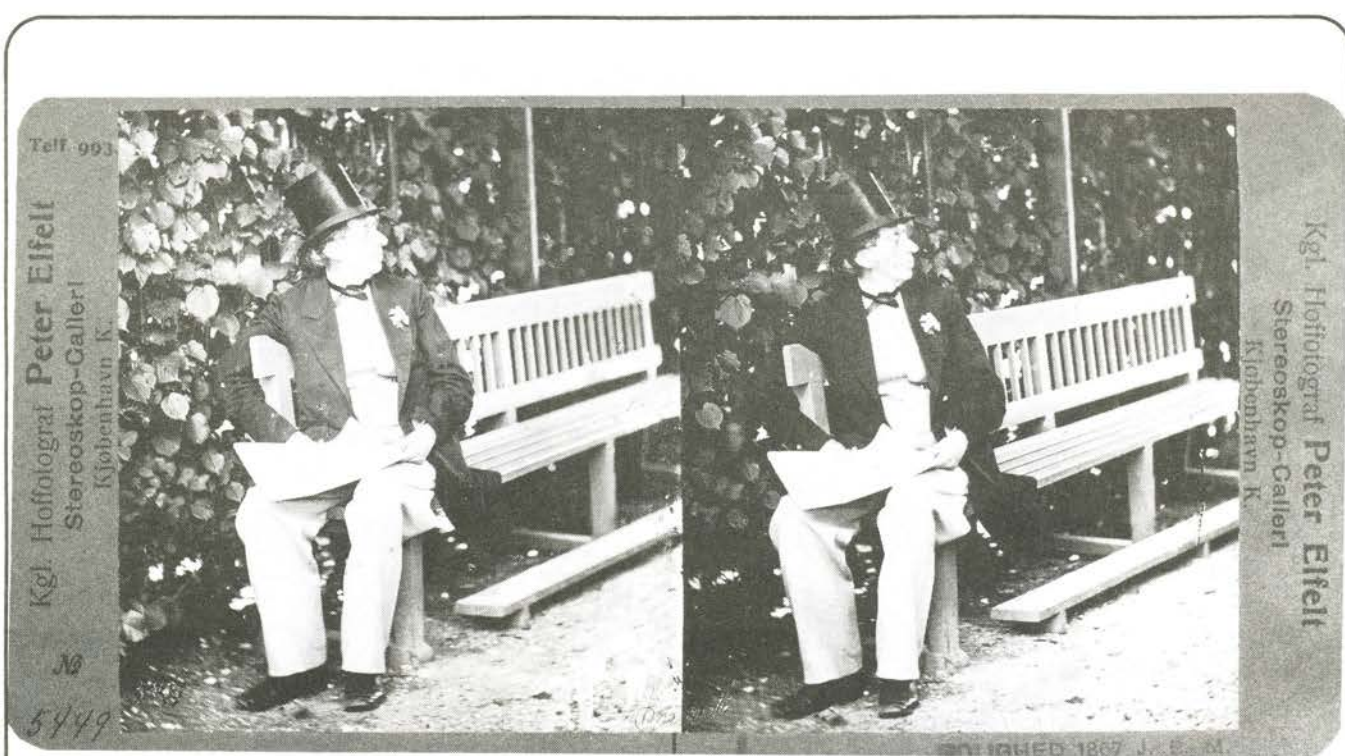
Jenny Lind, århundredets betydeligste sangerinde "den svenske nattergal", H.C. Andersen var håbløst forelsket i, blev i 1860 fotograferet i London af den svenske fotograf Mathias Hansson. På bordet ses en original Brewster stereobeta.

betydning, hvor den ikke har taget fast sæde, udøves praktisk og er blevet en rig erhvervskilde. Om også nysgerrigheden er forsvunden, så har dog beundringen over det, som den virker og frembringer, ikke alene vedligeholdt sig, men er stedse i tiltagende.

Sporene af generationer, der for længe siden er forsvundne fra jordoverfladen, bliver ved den fremstillede for vort øje i deres hele storhed og herlighed og i de mindste og nøjagtigste detaljer, og for en yderst ringe udgift er vi i stand til at skaffe os i hjemmet et tro billede af alle jordens kunstskatte og naturskønheder. I den nyeste tid er endog månens og planeternes billeder bragt på pladen med den største skarphed ved hjælp af teleskopet.

Den letter arbejdet for oldgranskeren, arkitekten, mekanikeren og landmåleren, og de tegninger af komplicerede maskiner, gamle kirker og paladser, overhængte med ornamenten og zirater, der tidligere blev udførte med megen møje, overlades nu til lysets virk-

H.C. Andersen sidder med Illustreret Tidende af 14. juli 1867. På forsiden var et træsnit af kejser Maximilian af Mexico. Budskabet om hans død var nået til Danmark. H.C. Andersen var kommandør af den mexikanske Notre Dame de Guadeloupeorden.

Fcto: I.B. Melchior, ca. den 15. juli 1865.

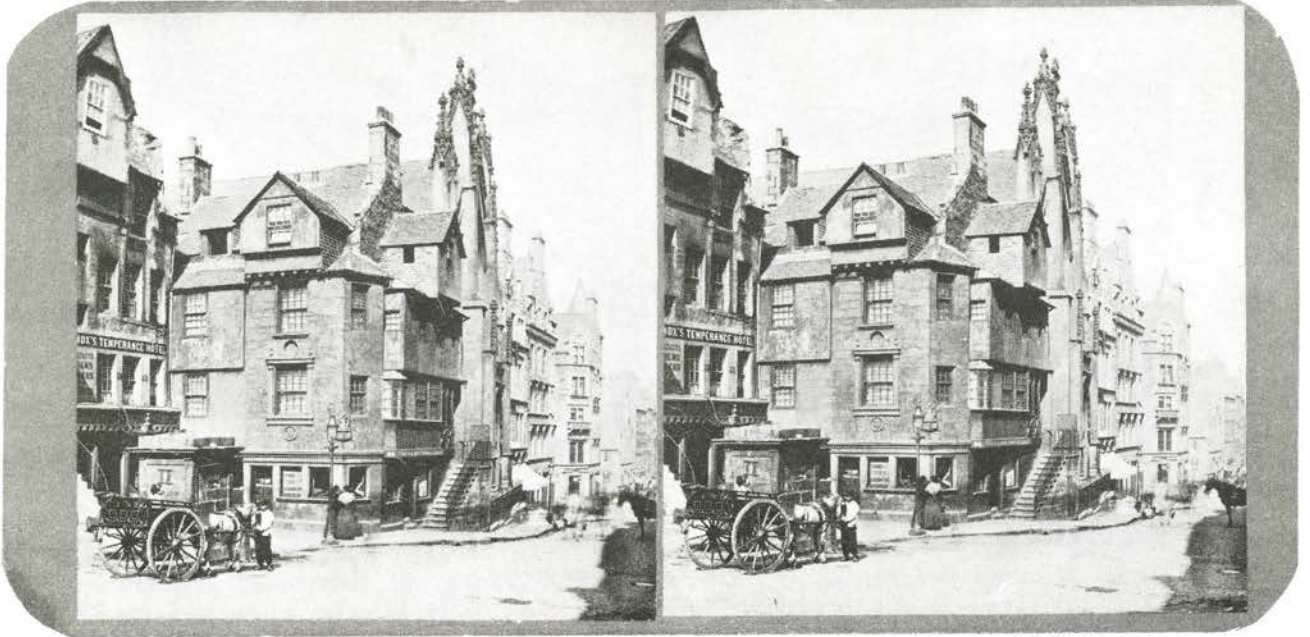
BILLEDSAMLING: John Philipp.
 REDAKTION: Flemming Berendt.
 Bjørn Gchsner: Fotografier af
 H.C. Andersen.

ninger. Med passeren og griffelen i hånden behøver kunstneren nu kun at måle og notere de på det nøjagtigste gengivne forhold.

For maleren og tegneren er fotografien af uberegnelig værdi, da den, ved stedse at give det pålideligste billede af originalen, rækker dem en hjælpsom hånd ved at udkaste deres skitser og ved at tænke deres modeller til papiret.

Ved dens hjælp bliver den ellers for øjet usynlige mikroskopiske verden indpræget på papiret, og dennes vidundere gøres tilgængelige for enhver, der ikke har råd til at anskaffe sig de i modsat fald dertil nødvendige dyre instrumenter. Ved dens hjælp bliver tropernes trylleverden og urskoven med dens gigantiske træer og maleriske slyngplanetr åbnet for os, vi ser den plumpe elefant, kongetigeren forberede sig til springet, og den afskyelige krokodille, det ildsprudlende bjerg og det brusende vandfald, det vildlarmende hav med sine brændinger, de af stormen drevne skibe og dybets vidundere, - alt med den naturlighed, som kun kan opnås ved fotografien.

John Knox skotsk reformator (1505-1572) var med til at oversætte bibelen på engelsk. Hans hus i Edingburgh blev fotograferet i ca. 1865.
Foto: G.W. Wilson.

Ved dens hjælp bliver det let for os at gengive og mangfoldiggøre gamle håndskrifter, dokumenter, pennetegninger og kort med største skarphed og nøjagtighed, så at man ikke er i stand til at skelne kopien fra originalen, og man kan således bringe disse ting til almindelig kundskab. Ved dens hjælp kommer efterverdenen til at besidde et tro billede af vore tider og dage! Historikeren vil, medens han nedskriver historien om fortidens slægter og forlængst hensmuldrede individer, være i stand til at de individerne for sig og benytte deres tro ansigtstræk, deres dragter, bohaver m.m. til en bedre beskrivelse.

Alt dette er fordele og nydelser, som vi har denne prægtige videnskab at takke for, men vi tør håbe, da vi i den korte tid, som er henrunden siden dens opdagelse, har gjort så store fremskridt, at der må kunne gøres endnu meget mere. Lysets, varmens og elektricitens virkninger er langfra så tilstrækkelig udforskede og kendte, at vi nok tør gøre regning på nye opdagelser, om hvilke ingen vistnok nu har nogen anelse.

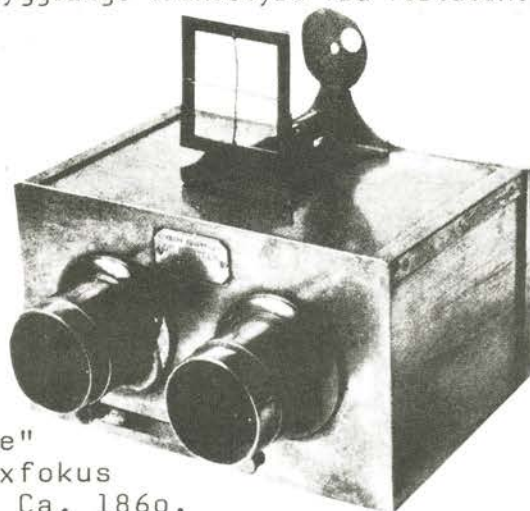
Lad os derfor ufortrødent skride frem på den anviste vej og ikke overse det allermindste af hvad der forekommer eller afviger i vor praksis fra det sædvanlige, thi ofte bliver netop dette kilden til store nye resultater.

Kenilworth's borgruin ligger 30 km. syd for Birmingham. Den blev opført i ca. 1120. I Walter Scott's roman "Festen på Kenilworth" kan man læse om denne middelalderborg.

Gabestokken er et uhyggeligt vidnesbyrd fra fortiden. Billedet er optaget ca. 1860.

"Chambre Automatique"
stereokamera med fixfokus
objektiv 16/110 mm. Ca. 1860.

Group Series.

Group Series.

Et fantastisk skolebillede, man kunne give titlen: Kundskabens tornede vej....
Optaget 1877.

STEREOSKOP-KLUBBEN

"STEREOSKOP-KLUBBEN" blev stiftet januar 1908 og har i dag en halv snes aktive medlemmer. Klubaktiviteterne består UDELUKKENDE i cirkulation af billedmapper, idet medlemmerne, hver måned modtager en cirkulationsmappe, hvor man lægger et nyt billede i, og kommenterer de andre medlemmers billeder.

Dette er en morsom måde, at holde kontakt med andre stereofotografer på, og det er inspirerende, at se andre billeder og at modtage andres kommentarer til egne billeder. Medlemmernes interesser og tekniske formåen spænder vidt, et medlem tager imponerende stereobilleder med et elektronmikroskop, andre tager smukke turistbilleder. Tonen i klubben er hyggelig, og der er en god tradition for, at billederne kommenteres ud fra de forudsætninger, under hvilke de er taget.

Klubben har talt, så prominente medlemmer som Peter Elfelt, og i klubbens mønstersamling, findes flere af hans billeder.

De fleste af medlemmerne benytter i dag det såkaldte Realistformat, men alle andre formater er velkommen, selvom der af og til dukker formater op, hvor kun få har betragtere.

Klubben har hidtil ført en stille tilværelse, men vi føler nu, at der er behov for, at der bliver pustet lidt mere liv i klubben. Derfor overvejes det, at indkalde til generalforsamling, hvor man kan diskutere evt. nye aktiviteter, nye vedtægter, betaling af kontingent, samarbejde med Dansk Fotohistorisk Selskab og meget andet.

Klubbens interesser varetages for øjeblikket af Eric Kirschner, Parkgade 4. 6440 Augustenborg. o4 47 13 15. Alle der er interesserede i at blive medlem eller i at høre mere om klubben er meget velkommen til at ringe til Eric Kirschner eller til undertegnede Peter Randløv. Klosterbakken 40. 3500 Værløse. o2 48 1427.

ERIK NØRGAARD

Da bedstemor gik i vandet

Træk af badelivets historie

Afklædte badende damer, muligvis fra Helgoland. Billedet blev solgt under hånden som postkort med "eneret" . og politiet var på jagt efter de fotografer, der påberåbte sig "eneretten"!

Det er med fryd i øjet og glæde i sindet, at man hygger sig med disse bedårende væsener - fra Susanne i badet til Esther Williams - og alt det mellemliggende!

I bladet "Hver ottende dag" læser man: "her på Hornbæk strand ville der kunne skabes et badested, prægtigere end noget af Europas berømte. Gid der aldrig her må komme en hotelejer med verdensblik! Gid det må blive forskånet for kursale og hotelgader. Som det er nu, er det idyllisk: de små grupper af lysklædte damer i sandet, de barbenede ferieborn, fotograf-amatørerne, der synes, at en plade med damer i badedragt er det højeste pikante-ri, alt dette indrammet af skove og grønne skrænter, små hvide huse og det enestående sund". På dette tidspunkt i 1906 blev det diskuteret, om det var "forenligt med god moral", at kvinder og mænd badede fra samme strand. Videre læser vi: "For den, der f. eks.. nylig kommer fra de store udenlandske badesteder, hvor tusinder af damer og herrer bader tæt sammen op til de befærdede promenader, er det pudsigt at høre om genvordighederne ved Hornbæk strand. For få år siden ville en dame, der badede fra stranden her, miste sit gode navn og rygte, om andre få år er der ikke én amatørfotograf, der vil spille en plade på sligt. Det vil gå os, som det går japanerne: de ser det nøgne, men de ser ikke på det".

Endnu engang er julen reddet, mandelgaven i hus og "far" får ny energi i juledagene!

Kr. 178,-. Indb. 250 illustr. i farve og s/h. Holkenfeldts forlag. Linnésgade 25.. 1361. K. ol 13 89 49.

Erik Nørgaard efterlyser billeder der illustrerer den "fotografiske historie" bag pikante/romantiske/pornografiske/postkort - baggrunde i atelier, fotografer etc. Desuden akt materiale vedrørende mesterspionen MATA HARI!

Erik Nørgaard. Tokkekøbvej 15. 3450 Allerød. o2 27 27 58.

Fra det nu forsvundne

LYNGBY-TAARBÆK KOMMUNE

*94 billeder med uddybende tekst,
der beskriver lokaliteter, der er forandrede
eller ikke længere eksisterer i kommunen*

Jørgen Gregersen åbnede her sin forretning i 1937. Huset blev nedrevet i 1959.

Barakken som blev anvendt under opførelsen af det nye hus - køres her bort til en ny "æra" i en nudist-lejr.

Jørgen Gregersen's anden bog om det gamle Lyngby, bygger dels på egen billedsamling, men også med bidrag fra Taarbæk-samlingen. Det er blevet en strålende billedkavalkade fra en svunden tid. Det Renoir'ske forsidebillede, endog i farver er en fryd for øjet. Mange fine "amatørbilleder" er i årenes løb indleveret og vises her for første gang. Billedteksten er kort og præcis. De to "fotohistoriske" billeder af Jørgen Gregersen's egen forretning, hvis omsætning på et tidspunkt oversteg 3 millioner kroner, er fotohistorie så det klinger. Tillykke med en lille flot bog!

FRA DET NU FORSVUNDNE LYNGBY-TAARBÆK KOMMUNE. Strandbergs forlag. Uindbundet kr. 88.50.

Elvira Madigan - som samtiden opfattede dem & Sixten Sparre

Henrik M. Jansen

Fotograf J.A. Braae, Svendborg f.1842- fik i sommeren 1889 besøg i sit atelier af en ung kvinde, som ville fotograferes. Hun var meget smuk, og fotografen gjorde sig umage. Stor var hans ærgelse da billederne ikke blev afhentet den aftalte dag. Først da aviserne skriver om det ulykkelige kærlighedsdrama på Tåsinge - bliver Braae klar over hvem hans kunde havde været. Elvira Madigan.

Der blev travlt i det lille atelier - i tusindvis af kopier bliver fremstillet, og spredes ud over det ganske land. Fotograf J.A. Braae bliver en holden mand. Den enes død, den andens brød!

Endnu en bog om Elvira Madigan og Sixten Sparre har set dagens lys. Det er blevet en velskrevet og fint illustreret bog (mange gamle fotos af E.M.), om dette drama. En række myter bliver aflivet. Forfatteren museumschef Henrik M. Jansen, Svendborg Museum, har med held fundet nye oplysninger frem på Det Kongelige Bibliotek, bl.a. om Elvira Madigan, hvis borgelige navn var Hedvig Antoinette Izabella Jensen. Dejlig bog for de romantiske!

Forlaget Misteltenen i-s. Odensevej 9.

5750 Ringe. o9 62 22 77.

Taainge Dramaet

Elvira Madigan

Hugo Matthiessens Viborg

fotograferet september 1917

Jens Vellev

Hugo Matthiessen (1881-1957) var inspektør på Nationalmuseet. Han var en stor kulturhistorisk skribent, bedst kendt for bogen Hærvejen. I 1917 gennemfotograferede han Viborg med sit Nellerødkamera, negativformat 12x16,5 cm. (Objektiv nr. 39. Side 42). Det er blevet til 91 optagelser, som mesterligt er gengivet på 130 g SWE-print. I et forord har Jens Veller gjort rede for hele købstadsfotograferingens baggrund. En smuk og gennemarbejdet bog. Prægtig julegave. Format 20x20 cm, 120 sider. Kr. 120,-. Forlaget Hikuin. Hjultorvet. 8800 Viborg. o6 62 30 66 eller i boghandelen. Overskudet går til Viborg Stiftsmuseums publikationer.

ILLUSTRERET KATALOG

OVER

FOTOGRAFI-APPARATER

Medlem af vort Selskab, Henrik Andersen, har taget et initiativ, som vil være til stor glæde for den fotohistorisk interesserede.

Budtz Müllers Efterfølgere udsendte i ca. 1895 katalog nr. 16 - med årets nyheder indenfor branchen.

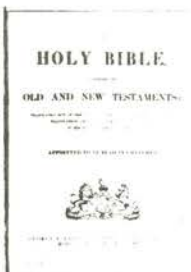
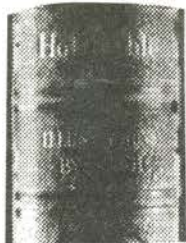
Kataloget er blevet genoptrykt i formatet 21x27 cm, heftet med tre klemmer og lærredsstrip. Vedlagte prøve på kvaliteten, viser den høje trykkestandard og billedkvalitet. En fyldig beskrivelse af de enkelte ting gør kataloget velegnet som "identifikation", men også som et "pust" fra den fjerne fortid.....

Det begrænsede oplag, vil sørge for en høj samlerværdi. Kataloget kan bestilles hos Danmarks Fotomuseum. Museumsgade 3. 7400 Herning. Telefon nr. o7 22 533 22. Eller hos din fotohandler. Fin JULEGAVE!

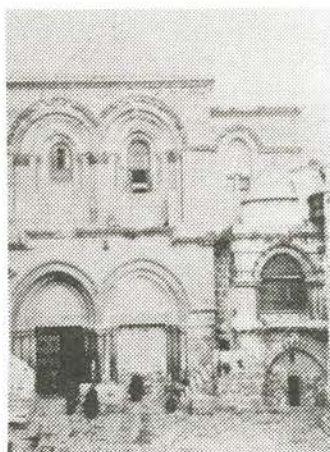
Meget tyder på at vi var tre år for tidligt på den, da vi i ASK-O-RAMA dette forår fejrede fødselsdagen for Danmarks ældste fotofirma. Men der skete mange ting på fotofronten i 1862. Bl.a. . . .

ASK-O-RAMA

THE QUEEN'S BIBLE 1 2 5 ÅR. (udg. 1862)

DRONNING VICTORIA (1819-1901) mistede i 1861 sin elskede prince ALBERT. Sin store sorg derover markerede hun bl.a. ved udgivelsen af en speciel bibel - verdens første billed-bibel med indklæbte fotos ?.

FRANCIS FRITH 1822 - 1898.

FRITH var et såkaldt multi-geni, der startede som bogtrykker, men blev fascineret af fotografien, som han dyrkede siden 1850. Denne hobby bragte ham bl.a. på tre store rejser til orienten, hvor han optog et stort antal billeder i Sinai, Palæstina, Syrien, Ægypten samt Ætiopien. Derefter blev han professionel og gennem en årrække var han ubestridt Englands største udgiver af fotografiske værker, postkort, fotos i serier, stereokort, m.v. Han blev betragtet som sin tids bedste tekniker på COLLODIUM-området. Det krævede sin mand at håndtere temperaturer omkr. kogepunktet i hans mørkekamertelt, når solen brændte på ude i ørkenen f.eks..

ASK-O-RAMA no. 1013.

HOLY BIBLE - Illustrations by FRITH.

"Printed to the Queen's most excellent Majesty" af GEORG E. EYRE & WILLIAM SPOTTISWOODE i LONDON, forsynet med guldsnit på alle sider, indbundet i halskind med forgyldte forstærkninger og spænde. Oplag ialt 170 eksp. 1862. Indklæbet 6 albumen fotos optaget 1855-1859:

OMAR-moskeen i Jerusalem, HOREB-bjerget i Sinai, Hovedgade i Damaskus, Pottemager i Damaskus, ON-obeliske, og Den hellige gravs kirke i Jerusalem.

Format; 230 x 280 mm vægt; 3,5 kg.

leg med foto....

Mere end
8 5 GAVEIDEER -
- 12 sider med
spændende titler
for foto-fans!

Forlang venligst den nye
bogliste nr. 7.

AUDIOVISUEL SERVICE GRUPPE
DK 7400 HERNING-BREDG. 13-15 - TLF. 07-12 55 14

November 1987.

De levende Billeders Oprindelse og deres nuværende Udvikling.

Af Ingeniør C. J. GLÜCKSTADT, M. Ing. F.

Det første Apparat, Edison konstruerede, var ikke beregnet til Films. Det var en række hurtigt paa hinanden følgende Optagelser paa Plader, disse var kopierede paa Papir og opløbete paa Pap. Apparatet var en lukket Kasse, der foroven var forsynet med en Stereoskopkikkert. Billederne blev belyste med en indvendig i Kassen anbragt elektrisk Lampe, og ved at dreje paa et Haandsving faar man Billederne til at passere.

Det moderne Forevisningsapparat bestaar af, en Lyskasse med Buelampe og Modstand, Lyskassen er fortil forsynet med en Kondensator, 8,2 cm i Diameter, selve Maskinen bestaar af følgende Dele: En Spole, hvis Stander er anbragt øverst paa Apparatet, som bærer Filmen, denne føres ned over nogle Tandhjul, som griber ind i Filmens Perforation, til et Vindue af samme Størrelse som et Filmbillede 2,4 x 1,8 cm. Ved en simpel Tandstangsmekanisme kan Vinduet forskydes op og ned, men ikke til Siden, saaledes at Vinduet kan indstilles nøjagtigt foran et Billede paa Filmen, fra Vinduet løber Filmen til en anden Spole, der er anbragt under Apparatet. Foran Vinduet er anbragt et Rør, som bærer Projektionslinsen, der kan forskydes frem og tilbage, til Billedet staar skarpt paa Lærredet.

Foran Linsen er anbragt Forevisningsapparatets Øjeblikslukker, der bevirker, at man ikke ser Stregen mellem 2 Billeder. Lukkeren er cirkulær og ved radiære Udsnit delt i tre Fløje, hver Gang et Udsnit ses et nyt Billede paa Lærredet. Apparatet virker paa følgende maa-de: Drivakslen er vandret parallel med Lærredets Flade. Akslen drives af en Elektromotor ved Remtræk. Fra Drivakslen modtager Øjeblikslukkeren en roterende Bevægelse og gør cirka 450 Omdrejninger pr. Minut. Samtidig glider Filmen fra den øverste Spole forbi Vinduet og vikles derpaa op paa den nederste Spole.

Filmen har en afbrudt Bevægelse, idet den staar stille, naar Lukkeren er aaben, men bevæger sig et Billede frem, hver Gang Lukkeren

drejer for. Filmen bevæger sig med en Fart af 20 Billeder i Sekundet. Akslen driver Filmen og Lukkeren ved Hjælp af Tandhjulsforbindelser og Kædetræk. Filmens Stillestaaen foran Vinduet bevirkes ved en særlig Gribermekanisme der drives af en Eksentrik paa samme Aksel som Lukkeren.

Den bedste Raafilm fremstilles af Eastman Kodak-Compagni, U.S.A., dog fremstilles ogsaa tysk og fransk Raafilm, der er af sekunda Kvalitet. Filmen er overalt i Verden den samme Bredde, 35 mm, den pakkes i Blikdaaser i Længder paa 200 engelske Fod eller 60,9 m, den er i Reglen ikke perforeret fra Raafilmsfabrikken.

Filmen er en Celluloidstrimmel, der er belagt med Gelatineemulsion, hvis Sammensætning varierer paa positiv og negativ Raafilm. Celluloidfilmen er meget brandfarlig, Buelysets Varme kan i Forevisningsapparatet antænde Filmen, hvis den et Øjeblik staar stille, Ilden breder sig da med rivende Hast og har Eksplosion til Følge.

Der fabrikeres derfor noget, der hedder brandfri Films, men efter min Erfaring brænder disse Films lige saa godt som de andre.

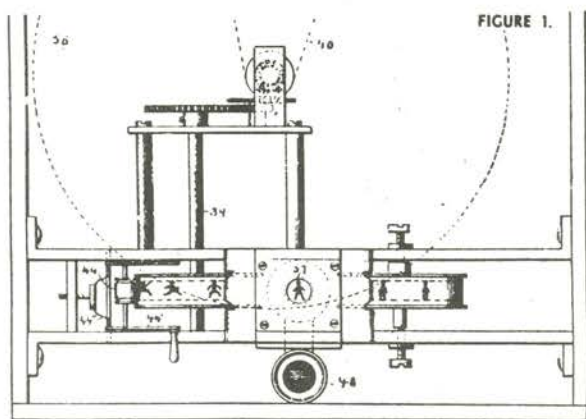
Raafilmen er i Øjeblikket meget dyr. En Meter Eastman Raafilm koster 0,47 Kr. cif København. En Raafilmsfabrik vilde derfor blive et meget lukrativt Foretagende i Danmark, der jo har et meget stort Raafilmsforbrug. I Forbindelse hermed vilde Fabrikker til Udnyttelse af Affald fra Filmsfabrikationen kunne gøre store Forretninger.

Af gamle udslidte Films, nye Filmafklip og udtjente Negativer vil man atter kunne udvinde Celluloidmassen og Sølv og desuden Sølv af brugt Fikserbad. Reduktionen af Sølvet er allerede i lang Tid med Held bleven udført her i Landet. Den første Behandling Filmen underkastes, er Perforering. I hver Side af Filmen dannes paa en særlig Perforeringsmaskine en Række Huller med en indbyrdes Afstand, der er den samme over hele Verden, den internationale Perporering, der er 4 Huller paa hver side af hvert Billede eller 200 Huller pr. meter. Disse Huller er nødvendige til Filmens Transport i Fotografiapparatet, Kopiapparatet og Forevisningsmaskinen..

Naar Negativfilmen er Perforeret, er den færdig til Optagelse. Optagelsesapparatet er i Almindelighed forsynet med et Voigtländer eller Zeiss Objektiv til Pladestørrelse 2,4x1,8. Apparatet er i det store hele indrettet paa samme Maade som Forevisningsapparatet. Filmen er anbragt i en Kasette, der sidder oven paa Apparatet, derfra passerer den et Vindue og bliver belyst, gaar derpaa tilbage i en anden Kasette, der ligeledes er anbragt oven paa Apparatet.

Fotografiapparatet er ligesom Forevisningsapparatet forsynet med Øjebliksslukker og Griber, der automatisk flytter Filmen, hver Gang Øjebliksslukkeren lukker. Øjebliksslukkeren er dog anderledes konstrueret end paa Kinematografen, idet den bestaar af 2 Cirkeludsnit paa ca. 160° paa samme Aksel, disse sammensættes vifteformig saa de danner en Cirkelflade med en Udsnitsåbning, der kan gøres større eller mindre, som man ønsker det.

Drawing Accompanying the Edison Patent Application

Stor Forestilling af
EDISON
Kinoptikon

Verdens bedste levende Billeder
Al det kolossale Program fremføres:

En Bortførelse

eller
Den skønne
Zigeunerinde.

Højest spændende og vidunderlig
smuk Roman.

Biografplakat fra århundredskiftet.

Edison udtalte på verdensudstillingen i Paris i 1889 bl. a., at «det ikke vil vare længe, før man kan sidde i sin egen stue og følge skuespillerens mimik og også tydeligt høre deres stemmer.»

Størrelsen af Øjebliksslukkerens Aabning har Betydning med Hensyn til Belysningens Intensitet og den Hurtighed, hvormed den fotograferede Bevægelse synes at foregaa. Hver Gang Øjebliksslukkeren roterer een Gang, belyses kun eet Billede.

Ved godt Dagslys vil man i Reglen stille Lukkeren med en aaben Vinkel paa 120° . Ved svagt Lys kan den aabnes indtil 180° . Jo mindre Aabningen er, desto kortere Belysning og jo skarpere Billede, ved meget hurtige Bevægelser, Væddeløb, Skiløb etc. maa man derfor anvende en meget lille Aabning i Lukkeren. Staar Lukkeren med Aabning paa 180° , risikerer man, at de fotograferede Genstande bevæger sig, medens det enkelte Filmbillede eksponeres, og alle hurtige Bevægelser bliver uskarpe.

Filmen trækkes forbi Vinduet med en Griber med 2 Tænder, der griber ind i Filmens Perforation. Mekanismen drives ved en Ekscentrik. Disse Mekanismer staar ved en stiv Tandhjulsudveksling i Forbindelse med Haandsvinget, og hver Gang Haandsvinget drejes en Gang rundt, passerer 8 Billeder Vinduet. Apparatet er tillige forsynet med et Tælleapparat, der angiver Antallet af Meter Raafilm, der er eksponeret. For at Bevægelsen i det levende Billede skal vise sig jævnt maa Apparatet drejes med en ganske bestemt Hastighed.

Princippet i Optagelsen af levende Billeder er følgende: Man optager en praktisk talt uendelig Mængde hurtigt paa hinanden følgende Billeder af en Bevægelse, de enkelte Billeder er stillestaaende. Mellemmummene mellem Optagelserne er lig Eksponeringstiden. Disse enkelte Billeder vil da ved Lukkerens Indvirkning i Forevisningsapparatet vise et levende Billede og gengive den fotograferede Bevægelse korrekt.

Løvejagten på Elleore, tegning af Alfred Schmidt i Blæksprutten 1907. Ole Olsen der grundlagde Nordisk Films Kompagni i 1906, havde købt to løver hos Hagenbeck i Hamborg for at anvende dem i en film. Dyrene blev transporteret til den lille ø Elleore i Roskilde fjord, hvor der skulle optages en film af en løvejagt. Men under optagelserne blev der nedlagt forbud mod dette dyreplageri, der ville finde sted, når de to løver kastede sig over en til formålet indkøbt hest og et gedekid. Ole Olsen gennemførte alligevel optagelsen, men blev anklaget for dyremishandling, efter en langvarig proces blev han frikendt, men så blev hans biografbevilling taget fra ham. Det rørte dog ikke Ole Olsen, der havde fået en kolossal avisreklame på forbudet, og han solgte da også 259 kopier af filmen, så han havde fået sine penge hjem.

Ved almindelig Bevægelse paa en Scene skal der optages 16-18 Billeder pr. Sek, hvilket opnaas ved at dreje Haandsvinget 2 Gange rundt pr. Sekund. Eksponeringen af hvert Billede er da $1/36$ Sek. Saafremt Apparatet drejes med en Hastighed der er en anden, opnaar man en fuldstændig unormal Bevægelse..

Herpaa beror Fremstillingen af nogle komiske Films.

Saafermt nemlig Omdrejningen er for langsom, vil der optages færre Billeder af hver Bevægelse, og Resultatet paa Lærredet bliver en unaturlig hurtig og stødvis Bevægelse, som ofte virker komisk. Saafremt Omdrejningen er for hurtig, vil der optages for mange Billeder af hver Bevægelse, og Bevægelsen bliver da unaturlig langsom.

Man kan eksempelvis se en Hest, der springer over en Barrière, svæve længe i Luften, inden den kommer ned, eller et Korps Soldater, der løfter Benene saa langsomt, at de staar stille paa eet Ben.

Kun faa Mennesker tænker vistnok paa, hvor kostbart, stort og indviklet Apparat der skal til for at optage et moderne Filmsdrama, og Filmsfotografen, der staar paa et Gadehjørne og drejer paa sit Apparat, gør som oftest et latterligt Indtryk til Trods for, at han har en meget betydningsfuld Opgave og et meget ansvarsfuldt Arbejde. Da Filmens Billedstørrelse er meget lille, og det kræves af en dygtig Filmsfotograf, at han skal skaffe store Billeder af de optrædende Skuespillere, maa Scenen have en meget lille Bredde, til Gengæld anvender man en meget betydelig Dybde. Skuespillerne bevæger sig stærkt i Forgrunden, ofte 10 Alen foran Baggrunden, herved bliver Personerne store i Forhold til Scenen og bliver ikke trykkede af de snævre Omgivelser.

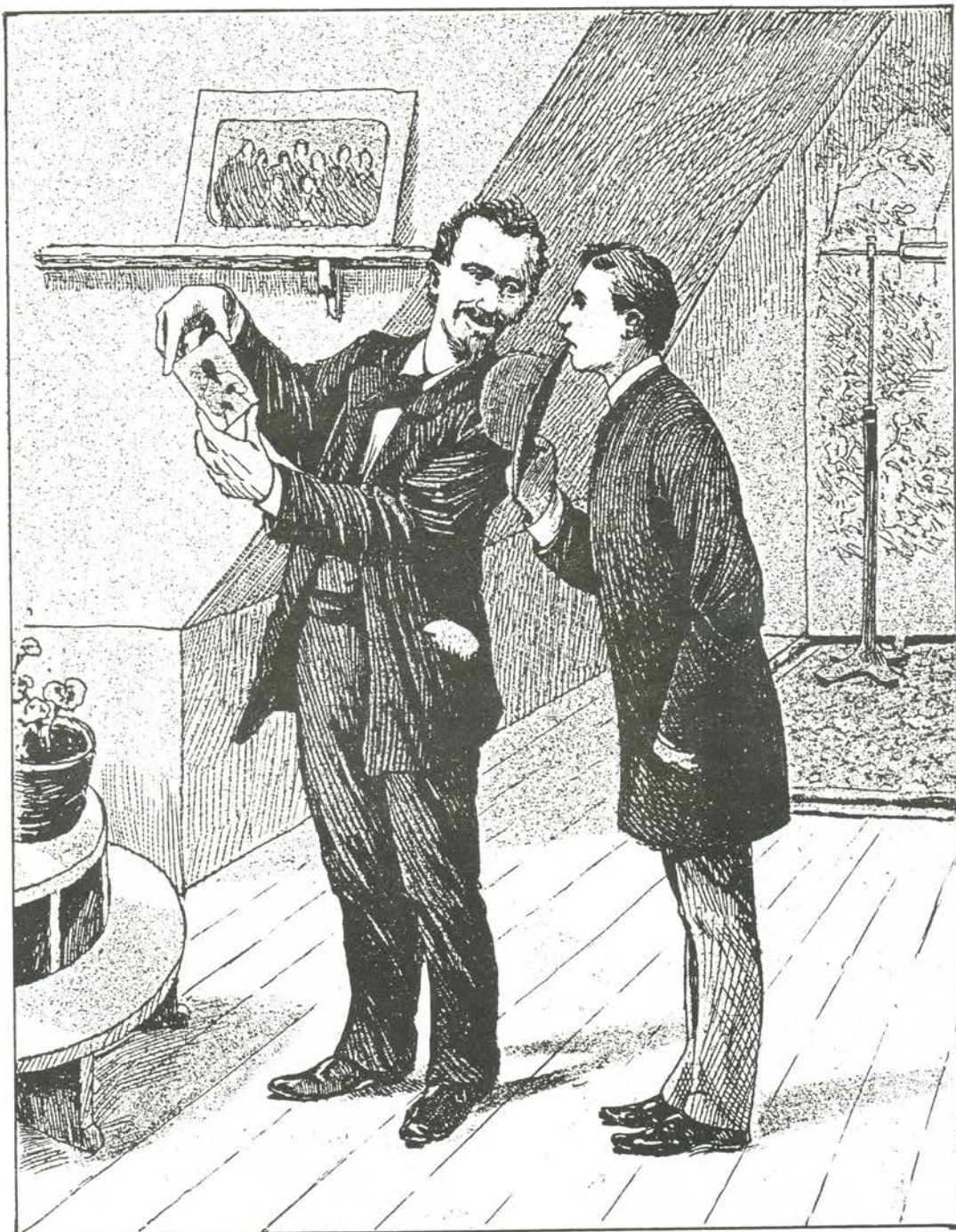
Dekorationerne sammensættes af Sætstykker, 6 Alen høje og 1,5-2 Alen brede: de bestaar af en Ramme af Lister, hvorpaa der er udsændt Lærred. Dekorationsmaleren maler da Vægdekorationer med Vandfarver, og efter Optagelsen vadskes Farverne af, og en ny Dekoration males på Sætstykket.

Dekorationerne opstilles i Optagelsesteatret, et meget stort Atelier: i Udlandet haves saadanne i enorme Dimensioner. Da jeg selv i Foraaret 1911 har bygget et Optagelsesteater i Hellerup, der for Tiden er det største her i Landet, skal jeg angive Hoveddimensionerne og Bygningsmaaden.

Optagelsesteatret bestaar af 2 sammenbyggede Dele, en lav Forbygning - som indeholder Rekvisitrum, et lille Mørkekammer til Skiftning af Film, Administrationslokale og Omklædningsrum for Skuespillere - samt en høj Atelierbygning med Glastag.

Bygningerne er udførte af udmuret Træbindingsværk, og Forhuset er tækket med Tagpap. Atelieret er bygget med Længderetning Øst til Vest og har en længde paa 18 m og en Bredde paa 9m. Højden paa midten er 8m, Tagets Hældning 3m. Husets Sider er byggede af Tømmer, men Taget bæres af en let Jernkonstruktion bestaaende af 5 Stk Spærfag af Vinkeljern. Disse Spærfag er indbydes forbundne ved 4 Stk Vinkeljern mellem hvert Fag, og Vinkeljernene afgiver sammen med Rammen paa Langsiden og Rygplanken Leje for Tagsprosserne. Lokalet ligger i Jordlinie, og Sidevæggene er udmurede til Højde af 1 meter fra Gulvet, hele Resten af Atelieret er af Glas. Fortsættelse følger....

- Hvormeget koster saa et Dusin?
- Det første Dusin koster ti Kroner, men det andet koster kun sex.
- Maa jeg saa faa et halvt Dusin af det andet.

"Punch 1889"

DANSK MUSEUMSTJENESTE

Istandsættelse og Fotografisk Præcisionsgengivelse
af Ancient Fotografi og Grafik

DMT Laboratorickemi

DMT Oplosningstavler

Arkitektur & Teknisk Fotografering

RØDKÆLKEVEJ 118, DK 2600. Tlf. 02 45 65 85

Toldnr. B 58 02 - 3 05.

Giro nr. 934 47 72.

Bank: AL Glostrup Afd.

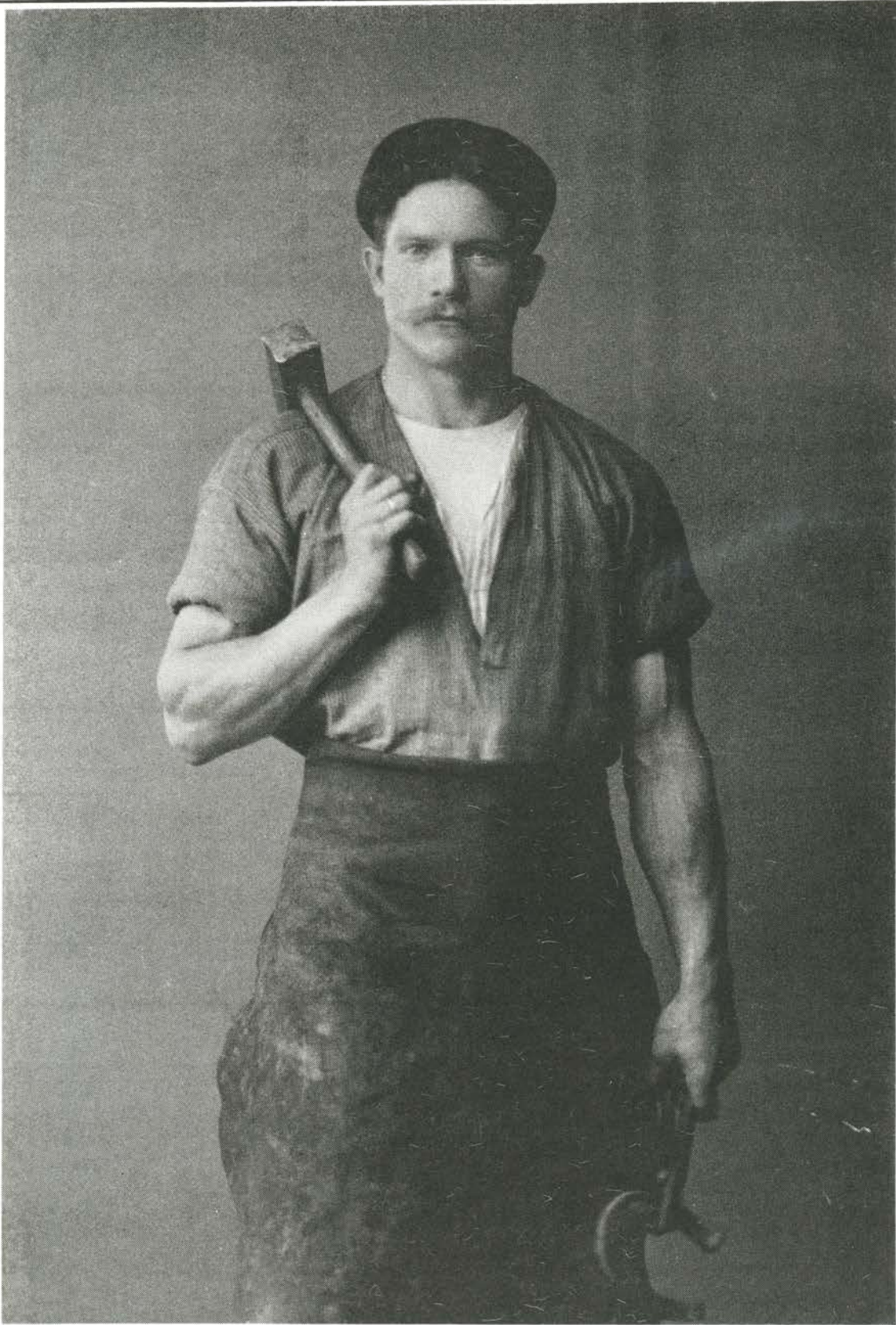
Bager og Skorstensfejer. Ca. 1890. Foto: Georg Brøns Høeg. Frederiksværk.

HERBST & PREUSS FOTO

ØSTERBROGADE 64 . 2100 KØBENHAVN Ø . TLF. 01 - 42 71 17

Smed. Ca. 1910. Foto: Rasmus Nielsen. Ringsted. (1874-1948).

REIMANN'S fotoservice

ABEL CATHRINES GADE 25 . 1654 KØBENHAVN V

TLF. (01) 24 62 70 . GIRO 09 - 1125 37

Øl-kuske. Ca. 1910. Foto: N.P. Nielsen. København. (1868-1948).

KAMERASPECIALISTEN

v/ Ib Helsted Larsen

Frederikssundsvej 136 - 2700 Brønshøj - Telf. (01) 60 63 17 - Giro 552 84 37

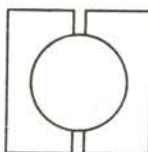
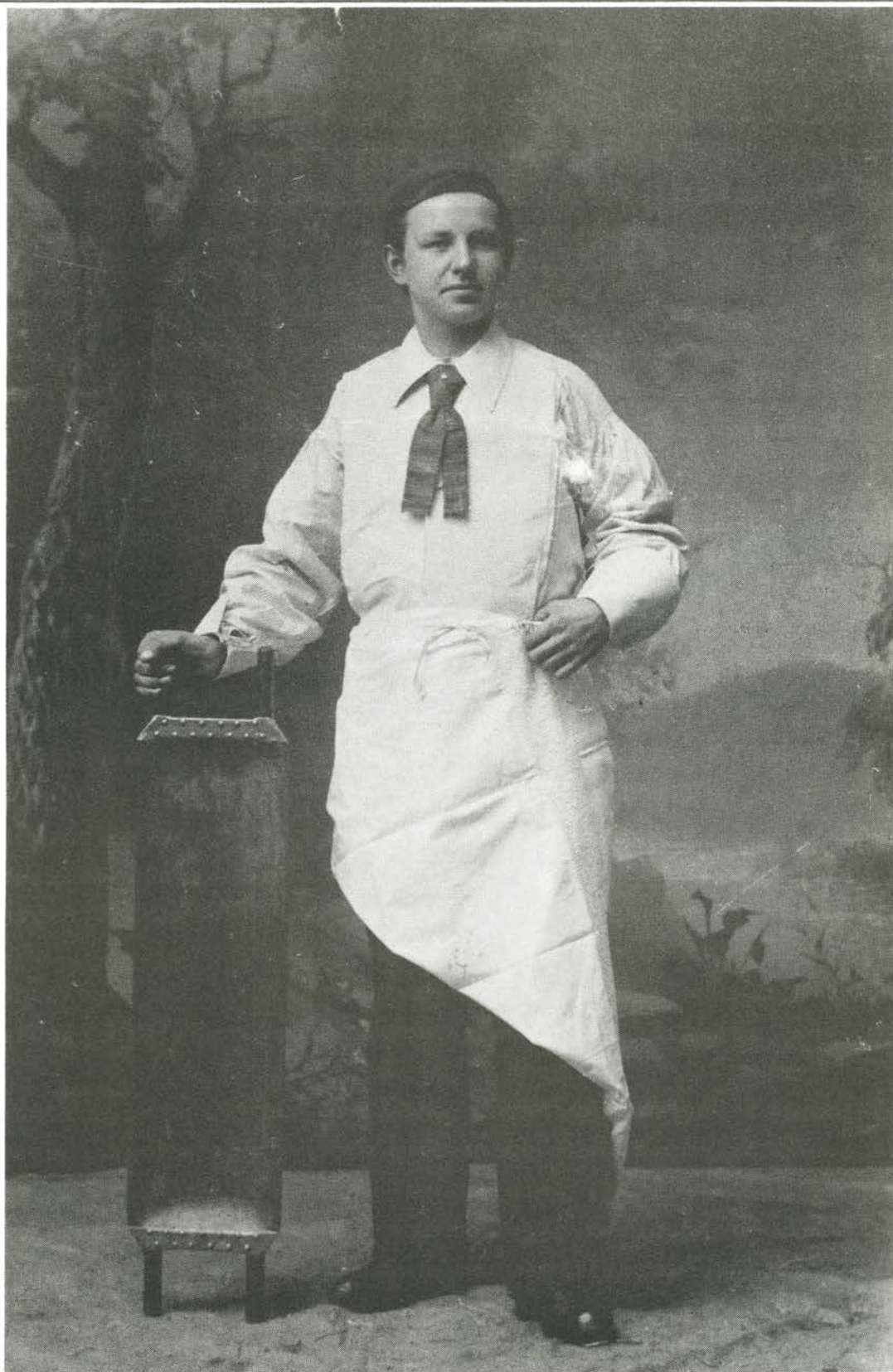

Snedker. Ca. 1865. Foto: Peter Chr. Koch. København. (1807-1880).

NJAL FOTO

NJALSGADE 22 - 2300 KBH. S. - (01) 54 55 90

Slagter. Ca. 1890. Carl
Nielsen. Skive. (1869-
1942).

KODAK & H-COLOR

DE FORENEDE FOTOLABORATORIER A/S

Slagterlærling. Ca. 1900. Foto: Carolsfeld-Krausé. Roskilde. (1867-1928).

Apparater fra tiden

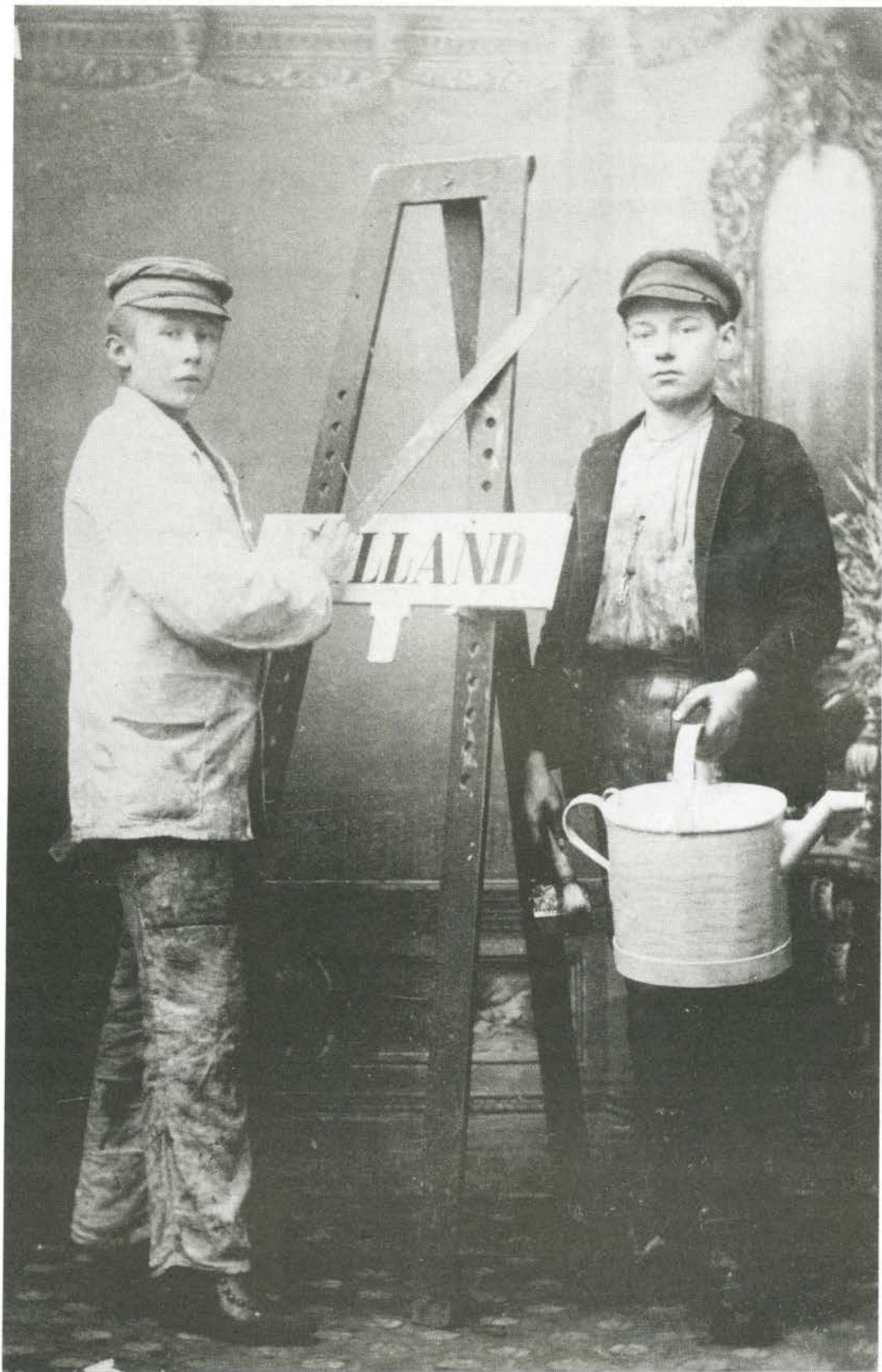
FAG-FOTO

Frb. Allé 29

KØB-SALG-BYTTÉ

01-22 44 91

FOTO
FOTO KÆDEN

Skiltemalere. Ca. 1880
Foto: Georg Petersen.
Nyborg. (1838-

Hovedgaden 47, 2800 Lyngby
tlf. 02 88 36 76

MAGASINET

Vi ka' li' at handle

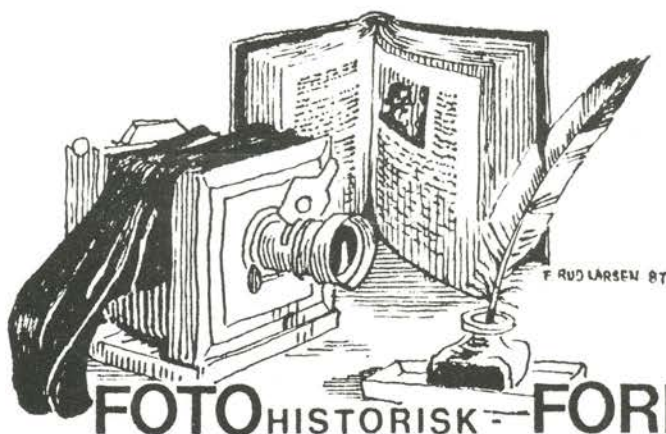
CENTRUM FOTO
Specialforretning i nyt og brugt fotoudstyr

ISTEDGADE 24. 1650 København V. tel 21 61 67

Sømand. Ca. 1865.
Englisses atelier
St. Pauli Hamburg.

Samling: Jørgen
Berg.
Data: Bjørn
Ochsner. Foto-
grafer i Dan-
mar - 1920.

FOTOHISTORISK FORLAG

Planerne om at etablere et fotohistorisk forlag er nu så fremskredne, at en foreløbig redaktion er etableret og de første publikationer under forberedelse.

Formålet med et sådant forlag er, at kunne publicere skrifter og bøger, som skal være mere omfattende end det der trykkes i Objektiv og dets årlige temanummer.

Publikationerne tænkes at omfatte gamle kataloger, tekniske beskrivelser, erindringer eller biografier.

Redaktionen har med stor glæde fået tilsagn fra følgende medlemmer, som vil deltage i dette arbejde. Forlagsredaktionen:

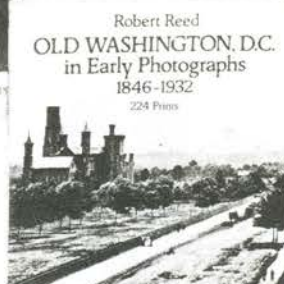
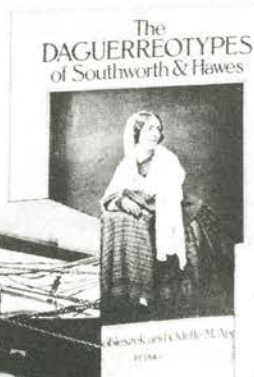
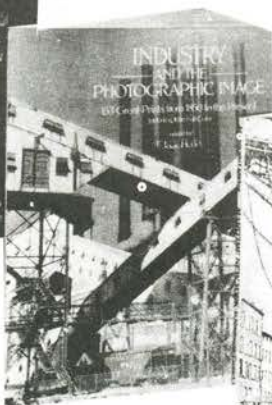
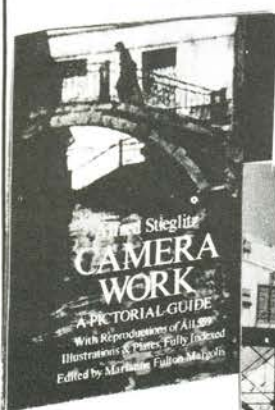
Redaktør: Flemming Berendt. Layout-design: Andreas Trier Mørch. Tegner og grafiker: Flemming R. Larsen. Oversætter: Niels-Ove Rolighed. 1. korrekturlæser. Arkivmateriale: Danmarks Fotomuseum.

Herudover SØGES følgende medarbejdere:

Oversættere: engelsk, tysk og fransk.

Fotohistorisk kyndig samt korrekturlæser. Desuden er medlemmer med fornøden ekspertise velkommen!

Henvendelse telefonisk eller skriftligt til redaktionen - inden udgangen af januar 1988. Første redaktionsmøde medio februar 1988. Med håb om et udbytterigt samarbejde.

Spalte ----- lukkeren

CARLSBERGFONDETS Biologiske Institut efterlyser et daguerreotypi af brygger J.C. Jacobsen "aftaget" i ca. 1846. Kontakt redaktionen o2 19 22 99.

LOPPEMARKED i Hamburg 1988. 23. januar, 24. februar og 11. juni. Kl. 13-17. Hamburghaus. Doormannsweg 12, Einsbüttel. Interesserede bedes kontakte Jan Klinksgaard. o4 43 12 43.

HANS CHRISTIAN ADAM og Uwe Scheid, (Club Daguerre) - søger "erotiske daguerreotypier" for udgivelse af en "registrant" over hvem der har hvad. Desuden vil man udgive en bog med titlen "The Erotic Daguerreotype". Har man slige sager kan man skrive til: Hans Chr. Adam. Groner Strasse 15, D-3400 Göttingen, Vest-tyskland.

UNDER et besøg i Warszawa har konsulent for Danmarks Fotomuseum, Flemming Berendt ført forhandlinger i det polske kulturministerium om et udstillingsarrangement af en serie H.C. Andersen billeder i 1989.

LOUISIANA viser fotografier af den amerikanske fotograf Irving Penn fra den 9. januar til 14. februar 1988. Efterfulgt af "Edvard Munch og fotografiet" fra 20. februar til 15. maj 1988.

ERIK RØMER's telefonnummer er desværre tastet forkert ind i adressebogen det rigtige nummer er o8 92 99 64. N.O.R. siger "sorry".

IRAN's universitet har en fothistorisk sektion, som har udbedt sig nærmere oplysninger om vort Selskab - formålet er at udgive en "Photography Guide".

Claus Eigtved-Neble, viser i Handelsbanken, Godthåbsvej 115 et udvalg af sin samling. Kamera-kavalkaden kan ses i bankens åbningstid frem til den 1. januar 1988. Samtidig udleveres brochurer om vort selskab og Danmarks Fotomuseum. TAK til Claus for dette initiativ!

UNDER overskriften "Sverige har åter fått en Daguerreotypist" publiceres hele to artikler om vort svenske medlem Sven-Olov Sundin i svensk foto oktober 87.

Velkommen til nye medlemmer!

Tage Ludvigsen
Rigsarkivet
Rigsdagsgården 9
1218 København K.

Jens Juncker-Jensen
Sortedams Døsseringen 43
2200 København N.

Erik Barfod
Topsejlet 18
3070 Snekkersten.

Svend Erik Persson
Kongsdalvej 36
2720 Vanløse.

Niels Sønder
1H. Storm Strasse 4
D-2215 Hademarchen
Tyskland.

Bendt Øve
Solbakken 10
8370 Hadsten.

Bjørn A. Nielsen
Søllerød Park, blok 16,
Lejl. 12.
2840 Holte.

Maj 87 - Jørgen Gregersen arrangerer flot fothistorisk udstilling i Lyngby storcenter. Iført "bowler" et godt humør og omgivet af alverdens "isenkram" uddeles der brochurer som fortæller om Danmarks Fotomuseum!

MATERIALE SØGES OMKRING:
Panoramafotografering,
Kanonfotografer, japansk
fothistorie, KODAK 1888
-1988.

PENGE, PENGE, PENGE, PENGE, PENGE
KONTINGENTET BEDES INDBETALT
INDEN DEN 1. JANUAR 1988!

Billedserier der viser
kameraproduktion. Spe-
cielle visitkortbille-
der. Gamle reklamer.
Redaktionen.

Med venlig hilsen

PHOTOGRAFICA

Skindergade 41 · Tlf. 01 - 12 62 52